

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑ.
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΥΟ ΓΡΑΙΚΩΝ

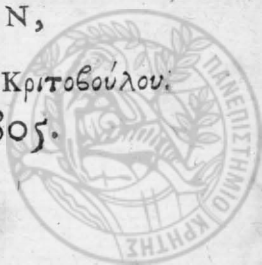
ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ,

Όταν ἤκυσαν τὰς λαμπρὰς νίκας τῷ Αυτοκράτορος
ΝΑΠΟΛΕΩΝΤΟΣ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΑΝ,

Ἐκ τῆς τυπογραφίας Χρυσίππου τοῦ Κριτοβούλου.
Μηνὸς Δεκεμβρίου ἔτους 1805.

17844

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΥΟ ΓΡΑΙΚΩΝ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ,

ΚΛΕΑΝΘΗΣ καὶ ἈΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.

ΚΛ. ²⁷ **Η**ΚΟΥΣΕΣ τὰς ὠραδόξας νίκας τῶν
Γάλλων;

ΑΡ. Καὶ τίς, ὦ φίλε μὲ, δὲν τὰς ἤκουσε;

ΚΛ. Τί συλλογίζεσαι; Τί κρίνεις; Τί λέγεις
περὶ τούτων;

ΑΡ. Οὔ, τί ἔλεγα καὶ πρὸ τούτων. Ἐγὼ ὀρέπαι
νὰ ἐρωτήσω, τί λέγεις σὺ περὶ τούτων;

ΚΛ. Τίποτε ὠραξενον δὲν μὲ φαίνεται νὰ νι-
κηθῶσιν οἱ Ἀετριακοί ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι! οἱ Ῥῶσοι!
οἱ Ῥῶσοι!... τοῦτο, φίλε, δὲν ἐμπορεῖς νὰ πισ-
τεύσης εἰς πόσῃν ἀπορίᾳ μὲ βάλλει.

ΑΡ. Οἱ Ῥῶσοι! οἱ Ῥῶσοι! οἱ Ῥῶσοι!.....
ἦγεν, ἐπειδὴ ἕως τώρα ἦσαν νικηταὶ τῶν Τέρμων,
ἀπορεῖς ὅτι δὲν ἐνίκησαν καὶ τὰς Γάλλους. Ἀλλὰ
δὲν ἐνθυμᾶσαι, ὅτι ἐνίκηθησαν καὶ ἄλλην φορὰν ἀπὸ
τὰς Γάλλους; δὲν συλλογίζεσαι, ὅτι ἡ σοφία, καὶ
μόνη εἶναι καλὴ νὰ νικήσῃ τὴν ἀνδρείαν; Οἱ Ῥῶ-

σοι εἶναι ἀνδρεῖοι· οἱ Γάλλοι καὶ ἀνδρεῖοι καὶ σοφοί.

ΚΛ. Οἱ Ῥῶσοι λοιπὸν δὲν εἶναι σοφοί;

ΑΡ. Ναί, παραβαλλόμενοι μὲ Τούρκους· ἀλλ' ὀλίγον διαφέρουσιν ἀπὸ Τούρκους, ὅταν τὲς ὠδὰς ἑλλάξης μὲ τὲς Γάλλους.

ΚΛ. Πάλιν τὲς Γάλλους, καὶ πάλιν τὲς Γάλλους σου.

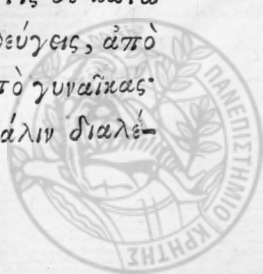
ΑΡ. Καὶ διὰ τί ὄχι καὶ τὲς Γάλλους σε; Ὅστις εἶναι φρόνιμος, ὀρέπεται ν' ἀγαπᾷ ὅλους τὲς ἀνθρώπους κοινῶς, ἀλλ' ἐκείνους ἐξαρέτως νὰ τιμᾷ, ὅσους βλέπει πλησισμένους μὲ περισσώτερα θεληρήματα.

ΚΛ. Ἄς ἀφήσωμεν τὰ τοιαῦτα. Ἡμεῖς δὲν εἰμεθα μήτε Γάλλοι, μήτε Ῥῶσοι. Τί ὀρέπεται νὰ κάμωμεν εἰς τὰς παρέσας περιστάσεις; Τοῦτο ἦλθα νὰ σ' ἐρωτήσω, τῆτο ἀγαπῶ νὰ μάθω, εἰς τῆτο καθαρὰ θέλω νὰ μὲ εἴπῃς τὴν γνώμην σε.

ΑΡ. Φυσικὰ ὅστις ἔχει χρέϊαν κἀνενὸς θεάγματος, ἐκείνων τὴν φιλίαν ἐπιθυμεῖ, ὅσοι ἔχουσι τὸ θεᾶγμα, ὅσοι τὸ ἔχεν περισσότερον ὠδὰ τὲς ἄλλους, ὅσοι κλίνουσι περισσότερον εἰς τὸ νὰ τὸ μεταδώσωσι καὶ εἰς ἄλλους.

ΚΛ. Δὲν καταλαμβάνω τί νοεῖς μὲ τῆτο.

ΑΡ. Παραδείγματος χάριν, ὅταν τις σὲ κατατρέχη, ἢ σὲ πολεμῇ, εἰς πόιους καταφεύγεις, ἀπὸ πόιους ζητεῖς βοήθειαν; Ὅχι βέβαια ἀπὸ γυναῖκας· ἀλλ' ἀπὸ ἀνδρας· καὶ ἀπὸ τέττας πάλιν διαλέ-

γεις τὰς δυνατωτέρας καὶ θεωρυμοτέρας νὰ σὲ βοηθήσωσι.

ΚΛ. Τὸτο εἶναι ἀληθές. ἀλλὰ.....

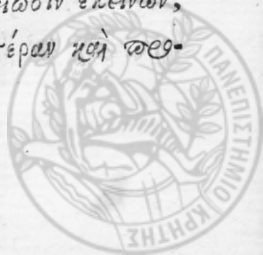
Α'Ρ. Α'φες με νὰ τελειώσω τὸν λόγον μου. Ὅταν ἔχης χρεῖαν ἀπ' ἀργύρια, δὲν θεωστρέχεις εἰς τὰς ἔχοντας τὴν αὐτὴν χρεῖαν, ἀλλ' εἰς τὰς πλεσιύς· καὶ ἀπὸ τούτης ἐκλέγεις τὰς πλεσιωτέρας· καὶ πάλιν ἀπὸ τούτης, ὅσοι ὡρὰ τὰς ἄλλας εἶναι θεωρυμότεροι νὰ δανείζωσιν, ἢ καὶ νὰ χαρίζωσιν....

ΚΛ. Α'κόμη δὲν καταλαμβάνω, εἰς τί ὑποβλέπει ὁ λόγος σου.

Α'Ρ. Πῶς ἔχεις νὰ τὸν καταλάβῃς, ἂν δὲν μ' ἀφήσῃς νὰ τὸν τελειώσω;

ΚΛ. Συμπάθησόν με· δὲν σὲ τὸν διακόπτω πλέον, καὶ ἂν σὲ φανῇ νὰ λαλήῃς ὅλην τὴν ἡμέραν.

Α'Ρ. Παρόμοια, φίλε μου, ὅταν ἔχης χρεῖαν νὰ διδάξῃς τὰ τέκνα σου, ἐξετάζεις τίς ἀπὸ τὰς διδασκάλους εἶναι σοφώτερος, τίς ἐπιηδαιότερος καὶ θεωρυμότερος νὰ ὡρὰδώσῃ τὴν σοφίαντα εἰς ἄλλας· καὶ εἰς ἐκείνας τὰς χεῖρας ἐμπιστεύεσαι τὰς γλυκείας καὶ χρηστὰς ἐλπίδας τῆ γηρατείας σου. εἰς ὀλίγα λόγια, εἰς ὅλας ἡμῶν τὰς χρεῖας, ὅλοι κλίνομεν εἰς τὸ νὰ ζητᾶμεν τὴν οἰκείωσιν ἐκείνων, ὑποτὰς ὁποῖας ἐλπίζομεν περισσοτέραν καὶ θεω-

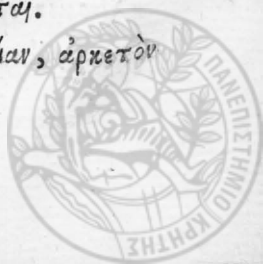
δυμοτέραν ὠφέλειαν καὶ ἡ τοιαύτη κλίσις εἶναι
τόσον φυσικὴ, ὥστε, ἂν καὶ φειστάσῃς τινὲς τὰς
ἐμποδίζον νὰ μᾶς ὠφελήσωσι, μόνη ἡ ὑπόληψις
ὅτι ἐμπορῶν νὰ μᾶς ὠφελήσωσιν ἀρκεῖ νὰ μᾶς
οἰκειώσῃ μ' αὐτὰς.

ΚΛ. Ἀρχίζω τώρα νὰ καταλαμβάνω, ὅτι ὁ
λόγος σε ἀποβλέπει τὸ γένος ἡμῶν, οἱ ὅποιοι
ἀληθινὰ εὐρίσκόμεθα εἰς πολλῶν παγμάτων ἐν-
δειαν καὶ χρείαν.

Α'Ρ. Πολλοτάτων. Τριακόσιοι πεντήκοντα κ'
ἐπέκεινα χρόνοι εἶναι σήμερον, ἀφ' ἧς οἱ Γραικοί,
μετὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν Γραικορωμαίων Αὐτοκρα-
τόρων, ἐστερήθησαν μὲ τὴν ὀλίγην τῆς ἐλευθε-
ρίας σκιάν, ἣτις εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς αὐτὰς, ὅλα
τὰ καλὰ, ὅσα γεννῶνται ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν.
Ἦτον τόσον πλέον ἀξιοθρήνητος ἡ δυστυχία των,
ὅσον δὲν ἔμεινε μήτε καμμία βοηθείας ἐλπίς
ἀπὸ κανένα εἰς αὐτὰς. Οἷπε ἐστρεφαν ἰὸς ὀφθαλ-
μοί, ὅτι ἄλλο ἔβλεπαν ὡρὰ βασιλεῖς φοβημέ-
νες, ἢ καὶ κολακεύοντας αἰσχροῦς τὸν τύραννον
αὐτῶν;

ΚΛ. Φυσικὰ πρέπει ν' ἀπελπίζεται ὁ τυραννέ-
μενος, ὅταν βλέπῃ τὰς δυνατωτέρας ἱε νὰ λατρεύ-
ωσιν ἐκεῖνον, ἀπὸ τὸν ὅποιον τυραννεῖται.

Α'Ρ. Μ' ὅλην ταύτην τὴν ἀπελπισίαν, ἀρκετὸν

ἦτον νὰ παρηγορήσῃ τὰς Γραικὰς, καὶ ἂν εὕρισκαν
καὲν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὀλιγώτερον ὥρᾳ τὰς ἄλ-
λας ἐκολάκευε τὸν αἴτιον τῆς δυστυχίας των,
ὀλιγώτερον τὸν ἐφοβεῖτο.

ΚΛ. Καταλαμβάνω ποίους λέγεις.

Α'Ρ. Τὰς Ἀγγλας βέβαια. Α'π' αὐτὰς οἱ Γραι-
κοὶ καμμίαν βοήθειαν μῆτε νὰ ἐλπίζωσιν εἶχαν,
μῆτε νὰ ἐπιθυμῶσιν ἔφερεπε.

ΚΛ. Καὶ διὰ τί νὰ μὴν ἐπιθυμῶσι;

Α'Ρ. Ποία εἶναι ὡρὸς τὰλλα ἔθνη ἢ διάθεσις
τῶν Ἀγγλων, γνωστὸν εἶναι εἰς ὅλην Εὐρώπην.
Φίλαυτοί, φιλέμποροι, καὶ φιλόαγυροι ὡρῶτερον
ὥρᾳ τὰς παλαιὰς Καρχηδονίους, νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν εἰς ἄλλο δὲν καταγίνονται ὥρᾳ νὰ αὐξήσωσι
τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐτυχίαν, καὶ ἂν ἦτον χρεῖα νὰ
ποτίζεται μὲ τὰ αἵματα ὅλων τῶν κόσμων ἡ εὐτυχία
των.

ΚΛ. Ζωγραφεῖς τὰς Ἀγγλας πολλὰ διάφορα
ἀφ' ὅ,τι γὰ τὰς ἐνόμιζα.

Α'Ρ. Δὲν τὰς συκοφαντῶ. Μαρτυρῶν ὅσα λέγω
τόσα μυριάδες Ἰνδῶν, τὰς ὁποίας ὑπέταξαν,
ὅχι μὲ σκοπὸν νὰ τὰς ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὰς
ἐντοπίους αὐτῶν τυράνους, ἀλλὰ νὰ τὰς τυραν-
νῶσιν αὐτοί. Πλετίζονται καθ' ἡμέραν ὑπὸ τὰς
ἰδρυῶτας τῶν Ἰνδῶν μὲ τόσῃ ἀναισχυντίαν, ὅση
καταισχύνῃ εἶναι εἰς τὰς Ἰνδὰς νὰ τὰς χύνωσι διὰ

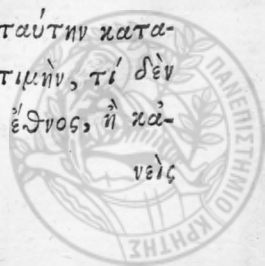
τὴν τρυφὴν ἀλλοφύλων ἔθνους, στερεόμενοι πολ-
λάκις καὶ αὐτὴν τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν οἱ ταλαί-
πωροι. Τὴν αὐτὴν, μὴν ἀμφιβάλλης, καὶ ὅχι διά-
φορον τύχην, ἤθελαν πάθει καὶ οἱ Γραικοί, εἰάν
κατὰ δυστυχίαν ἐκυρίευσον οἱ Ἀγγλοὶ τὴν Εὐ-
λάδα ποτέ. Διὰ τῆτο ἔλεγα, ὅτι μῆτε νὰ ἐπι-
θυμῶμεν ἐπρεπε βοήθειαν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας.
Μ' ὅλα ταῦτα, διότι οἱ Ἀγγλοὶ κατεφρόνεν τὸν τύ-
ραννον τῆς Ελλάδος, τῆτο μόνον ἦτον ἀρκετὸν νὰ
κάμῃ τῆς Ἀγγλίας τιμίς εἰς τῆς ὀφθαλμῶς τῶν
Γραικῶν.

ΚΛ. Ἀλήθειαν λέγεις· καὶ μ' ἐνθυμίζεις τὴν
παιδικήν μου ἡλικίαν, ὁπότεν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ
ἐγὼ καὶ οἱ συμμαθηταί μου, ἀκούοντες τὰς νίκας
τῆς Ἀγγλων, αἰσθανόμεθα, δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν
αἰτίαν, πολλὰ μεγάλην χαράν.

ΑΡ. Ὅχι βέβαια δι' ἄλλην, πολλὴν διότι
καθεὶς ἀπὸ σᾶς ἦκε καὶ ἐβλεπε τῆς γονεὺς τῆ
χαίροντας διὰ τὰς εὐτυχίας τῆς Ἀγγλων· καὶ
ἐκεῖνοι πάλιν ἄλλην αἰτίαν τῆς χαρᾶς δὲν εἶχαν,
πολλὴν ὅτι κατεφρόνεν τῆς Ελλάδος τὸν τύραννον
οἱ Ἀγγλοὶ.

ΚΛ. Τῆτο φαίνεται νὰ ἦναι ἡ αἰτία.

ΑΡ. Ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν ἀνωφελῆ ταύτην κατα-
φρόνησιν οἱ Γραικοὶ ἔδιδαν ἔπαινον καὶ τιμὴν, τί δὲν
ἦτον δίκαιον νὰ κάμωσιν, εἰάν κἀνὲν ἔθνος, ἢ κα-
νεῖς

νεὶς ὑπὸ τὰς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, ὅχι μόνον κατεφρόνει, ἀλλὰ καὶ ἐπολέμει τὸν τύραννον, ὅχι μόνον τὸν ἐπολέμει, ἀλλὰ καὶ ἐπροσποιεῖτο, ὅτι ἄλλον τῷ πολέμῳ σκοπὸν δὲν εἶχε ὡς ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Γραικῶν, καὶ ἔξω τέτων, εἰς ἔτι καὶ ἐδόξαζε τὴν αὐτὴν θρησκείαν τῶν Γραικῶν;

ΚΛ. Φανερόν ὅτι εἰς τοιαύτην περὶσασιν, ὅχι μόνον ἔπαινον, ἀλλὰ καὶ φιλίαν ἐχρεώσαν εἰς αὐτόν.

Α'Ρ. Ὅλα ταῦτα συνέδραμον εἰς τὸ Ῥωσικὸν ἔθνος. Εἰς τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος τὰς τελευταίας χρόνας, ἡ Ῥωσία ἐπεχείρησε νὰ φέρῃ εἰς τέλος τὴν ὑπὸ τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ τὸν καιρὸν μελετωμένην τῆς Τυρκικῆς δυναστείας καταστροφὴν.

ΚΛ. Διὰ δυσυχίαν ὅμως ἡμῶν δὲν ἐδυνήθη ἀκόμη νὰ τὴν κατασφύρῃ.

Α'Ρ. Ἀν ἀληθῶς δὲν τὴν κατέσφρυψε, τὴν κατέφερεν ὅμως εἰς τόσιν ἀδυναμίαν, ὥστε ὁ Φοβερός καὶ ὑπερήφανος Σουλτάνος μὴτ' εἶναι, μέτε ὡρέπει νὰ λογίζεται πλεον ὡς ἀπὸ Σαλράπης τῆς Ῥωσικῆς Αυτοκρατορίας καὶ Σαλράπης τόσον εὐτελέστερος ὑπὸ τὰς ἰδίους τῆς Σαλράπας, ὅσον ὑπὸ τέτρως κανεῖς σήμερον δὲν ψιφᾷ τὰς πρῶτας, ὅποταν αὐτὸς δὲν τολμᾷ ν' ἀνοιξῇ τὸ στόμα, μήτε εἰς τὰ πλεον παράλογα τῆς Ῥωσίας ζητήματα. Εἰς αὐτὴν τῆς Τυρκικῆς βασιλείας τὴν μητρόπολιν, ὁ Δεσπότης, καὶ τῷ Δεσπότης ἡ σύγκλητος, ἄλλο νὰ πράξωσι

δὲν ἀποκοτῆν παρ' ὅ, τι τὰς θεωσάξῃ ὁ Ῥωσικὸς Πρέσβυς, ἤγυν ὅ, τι συμφέρει εἰς τὴν αὖξῃσιν τῆς Ῥωσικῆς, ὅ, τι ταχύνει τὸν ἀφανισμόν τῆς Τερκικῆς ἐξουσίας. Καὶ περὶ καὶ ναυτικὰ στρατεύματα Ῥώσων ἐμβαίνειν, ὅταν θέλωσι, διατρίβειν ὅσον θέλωσιν, εἰς τὰ χώματα τῆς Τερκίας, μὲ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, μὲ τὴν ὁποῖαν διεύχοντο τὴν Ῥωσίαν.

ΚΛ. Ἀπαράλλακτα, καθὼς τὰ βλέπομεν ὅλοι.

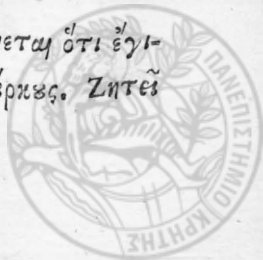
ΑῖΡ. Εἰς τοιαύτην ἐξεδένωσιν τῷ τυράννῃ, τί ἔωρεπε νὰ κάμωσι, καὶ τί ἔκαμαν τῶν οἱ Γραικοί;

ΚΛ. Ὅ, τ' ἤθελε κάμει καὶ εἰ τι ἄλλο ἔθνος εὕρισκετο εἰς τὰς αὐτὰς θεωσάσεις.

ΑῖΡ. Τῆτο καὶ ἔγινε, φίλε μου. Ἡ πληροφορία ὅτι ἡ Ῥωσία δύναται καὶ θέλει νὰ συντρίψῃ τὸν ζυγὸν τῆς Ἑλλάδος, ἐπεσκόλλησε τὰς Γραικὰς εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἠύξῃσε τὸ πρὸς τὸν τύραννον αὐτῶν μῖσος, μετέβαλε τὸν φόβον εἰς ἐλπίδας καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτὰς, καταφρονῆντες ἕως καὶ τὴν ἀναγκαίαν θεωσάσιν τῆς Κρατάντων, ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον, διὰ τὰς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐμπορίας, τῷ Ῥωσικῷ Αὐτοκράτορι τὴν θεωσάσιν.

ΚΛ. Πάθημα φοβερὸν ὅλων ἐκείνων τῶν μωρῶν ἡγεμόνων, ὅσοι θεωτιμῶσι τὸν φόβον ὡς τὴν ἀγάπην τῶν ἰδίων ὑπηκόων.

ΑῖΡ. Τὸ πάθημα ὅμως τῆτο φαίνεται ὅτι ἐγίνεν ὅπως δὴ ποτε μάθημα εἰς τὰς Τέρκας. Ζητεῖ

(Ι Ι)

σήμερον ὁ τύραννος νὰ οἰκειώσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὰς
Γραικὰς, ὅσον αὐτοὶ τὸν καταφρονῶν καὶ μακρύνοντα
ἀπ' αὐτόν. Αὕτη τῷ Σελλάνῃ ἡ ἡμερότης, γεννη-
μένη πρὸς ὀλίγον ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς πεινῆς,
παρ' ὅσον γενναίας καὶ μεγάλης ψυχῆς μετάνοιαν,
εἶναι πολλὰ βραδεῖα, καὶ διὰ τῆτο πιθανὸν ὅτι
δέλει εἶδαι καὶ ἀνωφελές.

ΚΛ. Διὰ τί;

Α'Ρ. Διότι, φίλε μου, νὰ μεταβληθῇ τις ἀπὸ
τύραννον εἰς νόμιμον ἡγεμόνα δὲν ἐμπορεῖ, ἀν δὲν
μεταβάλῃ ἐν ταυτῇ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν μικρῶν τυ-
ράννων, ὅσοι τὸν καταφρονεῖ. Τῆτο νὰ κατορθωθῇ
δὲν εἶναι ἱρόπος, ἀν δὲν φωτισθῇ τὸ τυραννῶν ἔθνος,
ἀν δὲν καταλάβῃ ἕκαστος ἀπὸ τὰς Τέρκας, ὅτι τὸν ἑαυ-
τὸν τε βλάπτει, ὅσῳ καὶ βλάπτει Γραικὸν, τὸν ἑαυτὸν
τε πτωχύνει, ὅταν ἀρπάξῃ τὰ τῶν Γραικῶν, τὸν
ἑαυτὸν τε ἀδυνατίζει, ὁπότεν δέλῃ τὰς Γραικὰς
νὰ ἦναι ἀδύνατοι. ἀν δὲν πληροφορηθῇ, ὅτι ἐάν
σήμερον οἱ Τέρκοι ἦσαν, καθὼς ἄλλα πολλὰ τῆς
Εὐρώπης ἔθνη, φωτισμένοι, ἤθελαν φοβίζει τὰς
Γραικὰς αὐτοὶ, ὅχι νὰ φοβῶνται ἀπ' ἐκείνας.

ΚΛ. Αἰτιολογεῖς μαθήματα ταῦτα...

Α'Ρ. Ἀλλὰ τὰ ὅποια δὲν εἶναι μιᾶς ἡμέρας
ἔργον, μήτε εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὰ διδάξωσι Σελλάνοι
σαπηνέμοι καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τὰς Τερκῶν,

εἰς τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν, καὶ εἰς τὰς ὁποίας ζή-
τῃν καθ' ἡμέραν τὸν Θάνατον.

ΚΛ. Ἡμεῖς ὁμῶς, καθὼς μ' ἔλεγες τὴν περὶ ἀλ-
λῃν, ὕπερ' ὅπο τῶν χρόνων βαρβαρότητα, καὶ με-
τὸν ζυγὸν εἰς τὰς αὐχένας, ἤρχισαμεν νὰ φωτι-
ζώμεθα.

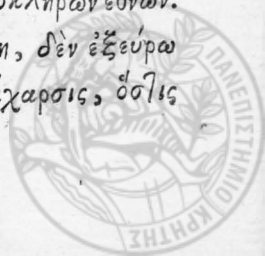
Α'Ρ. Αὕτη ἡ μεταβολὴ εἰς ἡμᾶς ἔχει πολλὰς
ἄλλας αἰτίας, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰς Τέρκους δὲν εὐ-
ρίσκονται.

ΚΛ. Ποίας αἰτίας λέγεις;

Α'Ρ. Πρώτην τὴν ὁποίαν καὶ εἶπες, τὸν ζυγὸν,
ὅστις ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἀφῆκε νὰ ἱρυφώσωμεν, καθὼς οἱ
Τέρκοι, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐνθούμιζε πάντοτε τὴν παλαιὰν
τῆς γένους εὐγένειαν, καὶ ἐφώναζεν εἰς ὅλους ἡμᾶς, χωρὶς
νὰ λαλῇ, «Διὰ τῆτο σᾶς βαρύνω τὸν αὐχένα,
» διότι ἐχάσετε καὶ τὰ Φῶτα καὶ τὰς ἀρετὰς τῆς
» περὶ ζυγόνων σας». Ἐπειτα ἄς ἔχωμεν χάριν καὶ εἰς
τὴν Θρησκείαν, τὴν ὁποίαν περὶ ζυγόνων.

ΚΛ. Δὲν καταλαμβάνω καλὰ τί λέγεις, καὶ
μάλιστα περὶ τῆς Θρησκείας.

Α'Ρ. Οἱ Τέρκοι, φίλε μου, κατὰ γονίαν ἀπὸ
Σκύθας, εἰς τῆς ὁποίων τὴν ἱστορίαν ἄλλο δὲν εὐ-
ρίσκεις περὶ καταδρομὰς, ἀρπαγὰς, πώλεων
αἰλώσεις, αἰχμαλωτισμὸς καὶ φόνος ὁλοκλήρων ἐθνῶν.
Εἰς τόσας χρόνων μυριάδας ἐγεννήθη, δὲν ἐξεύρω
πῶς, ἓνας μόνος ἄνθρωπος, ὁ Ἀνάχαρσις, ὅστις

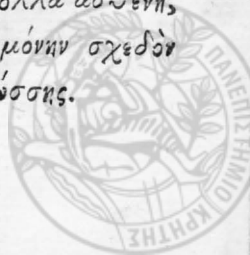
ἠθέλησε νὰ πειλέγη τὴν Ἑλλάδα, δὲ νὰ αὐξήσῃ ὅσα φῶτα ἔλαβεν ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τῆτον ἐπιστρέψαντα τὸν ἐθανάτωσαν οἱ συμπατριῶταί τε. Τοιαῦτα γένης καὶ τοιαύτων ἀρετῶν κληρονόμοι εἶναι οἱ Τῆρκοι. Ἐξωτέτε, ἐπροσκολλήθησαν καὶ εἰς Θρησκείαν, ἡ ὁποία ἀποστρέφεται καὶ φοβεῖται τὰ φῶτα. Οὔθεν δὲν εἶναι παράδοξον, ἐὰν εὐρίσκωνται τὴν σήμερον βυθισμένοι εἰς σχεδὸν τὴν αὐτὴν ἀμαθίαν καὶ βαρβαρότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν, ὅταν ἤρπασαν τὸ σκῆπτρον ἀπὸ τῆς βαρβαρωθέντων Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων τὰς ἀναξίους χεῖρας.

ΚΑ. Ἐχει τὸν τόπον του καὶ τοῦτο· ἀλλ' ὅμως.....

ΑΡ. Προβλέπω τί μέλλεις νὰ εἴπῃς. Δὲν ἐνωῶ μὲ τῆτο, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φωτισθῶσι καὶ οἱ Τῆρκοι τῆτο μόνον λέγω, ὅτι εἰς αὐτοὺς ὁ φωτισμὸς εἶναι πολλὰ δυσκολώτερος παρ' εἰς καὶνὲν ἄλλο ἔθνος. Ἐξεναντίας οἱ Γραικοὶ, καταγόμενοι ἀπὸ τὸ πλεον σοφὸν ἔθνος τῆς παλαιᾶς Εὐρώπης, ἀλλὰ βαρβαρωθέντες διὰ τὴν ἀναξιότητα τῆς ιδίων ἡγεμόνων, μ' ὅλην ταύτην τὴν βαρβαρότητα ἐφύλαξαν ὀλίγα ζώπυρα τῆς παλαιᾶς σοφίας.

ΚΑ. Πολλὰ ὀλίγα ὅμως.

ΑΡ. Πολλὰ ὀλίγα βέβαια, καὶ πολλὰ ἀσθενῆ, ἐπειδὴ ἕως τὰρα πειωρίζοντο εἰς μόνην σχεδὸν τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

ΚΛ. Καὶ ποίαν διδασκαλίαν! καὶ πόσοι τὴν ἐδιδάσκοντο!

ΑΨ. Ἐχεις δίκαιον ἀλλ' ὅμως, φίλε μου, πρέπει νὰ ᾔναι πολλὰ μεγάλη ἡ δύναμις καὶ χάρις ταύτης τῆς Γλώσσης, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὀλίγα καὶ ἀσθενῆ της ζώπυρα, ὡς τὸ δείχνει σήμερον ἡ πείρα, ἔγιναν ἱκανὰ νὰ ἐξανάψωσι καὶ πάλιν εἰς τὰς Γραικὰς τὰ παρονομαστικά των φῶτα· ἔπειτα, καθὼς εἶπα, πρέπει νὰ ἔχωμεν χάριν καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἥτις ὅχι μόνον δὲν ἀποστρέφεται τὰ φῶτα, ἀλλὰ καὶ τὰ τιμᾶ, καὶ τὰ ἀπαγγέλλει, διότι δὲν ἔχει τί ποτε νὰ φοβῆται ἀπ' αὐτά.

ΚΛ. Ἐγὼ ὅμως ἤκουσα τινὰς, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον, ὅτι τῆς Εὐρώπης τὰ σημερινὰ φῶτα εἶναι ὑποπτα, καὶ σχεδὸν ὅτι φέρουσιν εἰς ἀθεΐαν τὰς ἀνθρώπους.

ΑΨ. Εἰς ἀθεΐαν! Ἀπ' ἄλλον βέβαια τοιαύτην βλάβοιμον καὶ μαρὰν συκοφαντίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἤκουσες, πλὴν ἀπὸ κἀνὸς ἀρσενικὸν γραΐδιον.

ΚΛ. Ἀρσενικὸν γραΐδιον! Ἐξήγησόν με, νὰ ζήσης, τί θέλει νὰ εἴπῃ, Ἀρσενικὸν Γραΐδιον; Ἔως τώρα ἐνόμιζα ὅτι τὰ γραΐδια εἶναι γυναῖκες, καὶ οἱ ἡλικιωμένοι ἄνδρες, λέγονται γέροντες, καθὼς ἦσαν ἐκεῖνοι, τὰς ὁποίας σ' ἔλεγα ὅτι ὑποπ-

τεύοντο τὴν σοφίαν τῆς φωτισμένης Εὐρώπης.

Α'Ρ. Εἶναι, φίλε, εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι μεταβαίνουσιν ἀμέσως ὑπὸ τὴν μαρὰν τῶν παιδαρίων ἡλικίαν εἰς ἡλικίαν μαροτέρων γερόντων, χωρὶς νὰ κατασταθῶσι ποτὲ ἄνδρες γέλοιοι, ἐπειδὴ μήτε νοῦν ἀνδρῶν δὲν ἀπέκτισαν ποτὲ τῶν. Τέτως ὀνομάζω Ἀρσενικά γραΐδια, καὶ νομίζω πολλὰ μαροτέρως ὑπὸ τὰ θηλυκά. Μ' ὅλον ἔγτο ἐνδέχεται, ἔξω τῆς μαρίας, νὰ ἔχωσι καὶ κἀνὲν ἄλλο γέλος, ὅταν ὀνομάζωσιν Ἀθεΐαν τὴν Σοφίαν.

ΚΛ. Τί ἄλλο γέλος ἐμπορῆν νὰ ἔχωσι;

Α'Ρ. Ἦκεσες ποτὲ τὸν μῦθον τῆς Ἀλώπεκος;

ΚΛ. Δὲν ἐξεύρω ποῖον, πλὴν ἀνίσως λέγῃς τῆς κομμένης ἐρᾶς τὸν μῦθον.

Α'Ρ. Περισσότερα δὲν εἶναι χρεῖα νὰ λαλήσω, ἐπειδὴ τὸν ἐξεύρεις. Βλέπεις ἐξεναντίας μὲ πόσῃν δίψῃ ζητῶν σήμερον νὰ φωτιθῶσιν οἱ νέοι τῆς Ελλάδος, οἱ ὅποιοι δὲν ἠθέϊσαν δὴ τῆτο ἢ ἂν εἰς κἀνὲν ἀπ' αὐτῆς συνέβη τοιαύτη συμφορὰ, τὸ αἴτιον δὲν εἶναι τὰ φῶτα ὅχι τίποτε περισσότερον ἀφ' ὅ, τι ἤθελαν εἶσθαι εἰς τὸν στρατιωτὴν τὰ ὅπλα, εἰάν αὐτὶ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔσφαζε μ' αὐτὰ τὰς φίλας, τὰς συγγενεῖς, τὸν εἰαυτόν τε.

ΚΛ. Ὡς νομίζεις, ὅτι ἢ εἰς τὸ καλὸν μεταβολὴ τῆ γένεος ἡμῶν αὕτη μέλλει νὰ περχωρήσῃ εἰς τὸ ποθέμενον τέλος.

Α'Ρ. Δὲν τὸ νομίζω, ἀλλὰ τὸ πιστεύω ἀδιστάκτως καὶ βλέπων τὴν εἰς τὸ ἔνδοξον τέτο τῆς ἀναγεννήσεως ἔργον περθυμίαν ὅλας τῆς γένεος ὁμῆς (ἐξ ὧς ἴσως ἀπ' ὀλίγης τινας φίλης τῆς κομμένων ἑρῶν), περλέγω μὲ περφητικὸν πνεῦμα, ὅτι καὶ τὸ θέλει τελειώσει.

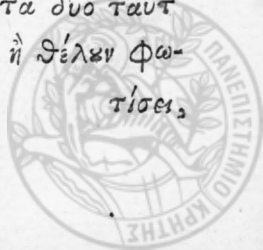
ΚΛ. Καὶ ἐγὼ, ὅσις δὲν ἀγαπῶ τὰς κομμένας ἑρᾶς, εὐχομαὶ διὰ ψυχῆς νὰ φανῇς ἀληθινὸς περφητής.

Α'Ρ. Μὴν ἀμφιβάλλης, φίλε μου. Προφήτην μὲ κάμνει ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐνθεσιασμός, ὅσις κατέχει σήμερον ὅλων τῶν Γραικῶν τὰς ψυχάς. Ἡ περδοξος αὐτῶν μεταβολὴ περβαίνει καθ' ἡμέραν, καθ' ὥραν, κατὰ πᾶσαν ὥραν σιγμὴν, διὰ τὸ καλὸν εἰς τὸ κάλλιον μὲ τόσῃν ζέσιν, ὥς δὲν δισάζω νὰ εἶπω, ὅτι, καὶ χωρὶς ἄλλων βοήθειαν, μόνοι οἱ Γραικοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ θεραπεύσωσι τὴν δυσυχίαν των.

ΚΛ. Χαρὰν μεγάλην μὲ περξενεῖς μὲ ταύτας σε τὰς ἐλπίδας...

Α'Ρ. Ἐὰν ἢ περχώρησις αὕτη εἰς τὸ καλὸν δὲν ἐμποδιῇ (καὶ εἶναι πλέον ἀδύνατον διὰ δύναμιν ἀνθρώπινον νὰ ἐμποδιῇ), ἐν διὰ τὰ δύο ταῦτ' ἀναμφιβόλως μέλλει ν' ἀκολουθήσῃ ἢ θέλει φω-

τίσει,

τίσει, καὶ ἀκολέθως ἡμεράσει κατ' ὀλίγον καὶ αὐτῆς
των τὰς τυράννας, ἢ τῇ ἐπάρει ὑπὸ τὰς χεῖρας, με-
μόνην τὴν δύναμιν τῇ φάτων, καὶ χωρὶς πολιτι-
κὸν σπαραγμὸν, τῇ πραγμάτων τὴν διοίκησιν.

ΚΛ. Πολλὰ ᾠδᾶδοξον μὲ φαίνεται τῆτο.

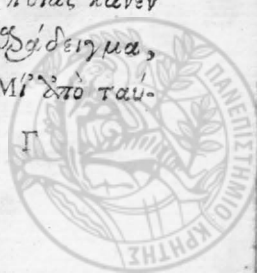
Α'Ρ. Οὐχὶ πλεόν ᾠδᾶδοξον ἀφ' ὃ, τι εἶναι καὶ
χειραγωγῆται ὁ τυφλὸς ὑπὸ τὸν βλέποντα, καὶ να
πείθεται καὶ μὴ θέλων εἰς αὐτόν. Ἡ τυραννία, φίλε
με, ποτὲ μὲ τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον
δὲν ἐσυγκατόικησεν· ἀν δὲν προσφθάσῃ καὶ τὴν
πνίξῃ, ἀνάγκη εἶναι καὶ μεταβληθῇ εἰς ἡμερότητα,
ἢ καὶ υποταχθῇ εἰς αὐτήν. Μόνη ἢ κατάρματος βαρ-
βαρότης εἶναι συγγενὴς καὶ φίλη τῆς τυραννίας.

ΚΛ. Πιθανὰ ὅσα λέγεις· δὲ καὶ κατορθωθῶσιν
ὅμως εἶναι χρεῖα μακρῷ χρόνῳ.

Α'Ρ. Βέβαια μακρῷ χρόνῳ ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτον
ἔργον· δυνατόν ὅμως καὶ καὶ συληθῇ ὁ χρόνος εἰς
κατὰ πολλὰ μικρὸν διάστημα, τόσον, ᾠδαδείλ-
ματος χάριν, μικρὸν, ὅσον τὰ ἑκατὸν καὶ γένωσι
μόνον δέκα ἔτη.

ΚΛ. Καλὲ τί με λέγεις!

Α'Ρ. Σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν. Τῆς ᾠδᾶδόξε
ταύτης τῇ Γραικῶν μεταβολῇ, τῆς ὁποίας κἀνὲν
ἄλλο δουλωμένον ἔθνος δὲν ἔδωκε ᾠδαδείγμα,
αἱ αἰτίαι, καθὼς εἶπα, εἶναι πολλάί. Μί' ὑπὸ ταύ-

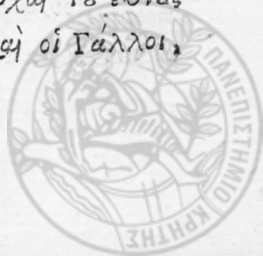
τας ὁρέπει νὰ λογίζεται καὶ ἡ Πολιτικὴ τῆς Γαλλίας μεταβολή.

ΚΛ. Πῶς πάλιν τῆτο; Δὲν ἐπρόσμενα νὰ φέρῃς εἰς τὴν μέσσην καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας μεταβολήν.

ΑῖΡ. Ἡ μεταβολὴ τῆς Γάλλων, καθὼς ὅλα αἱ πολιτικαὶ μεταβολαί, ἐγέννησεν ἀναγκαίως καὶ πολλὰ κακά...

ΚΛ. Διὰ τῆτο λοιπὸν δὲν ἔπρεπε...

ΑῖΡ. Πολὺ ἀγαπᾷς νὰ διακόπῃς τὸν λόγον μκ. Ἐγέννησε (λέγω ἀναγκαίως) καὶ πολλὰ κακά· ἀλλ' ὅμως ὅστις τὰ παραβάλλῃ μετ' ἄλλων ἐθνῶν πολιτικὰς συμφορὰς, θέλει τὰ εὐρεῖ καὶ τὸν ἀριθμὸν ὀλιγώτερα, καὶ συνωδευμένα μετ' ἐκείνων καλὰ. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅποταν ὀλίγοι τινὲς, ἀνάξιοι νὰ καυχῶνται ὅτι ἐγεννήθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν, κατεσπάρατον τὰ σπλάγχνα τῆς πατρίδος των, ἐφάνησαν πολλοὶ ἄνδρες σπολισμένοι, ἄλλοι μετ' ἐκείνων σοφίαν, ἄλλοι μ' ἀρετὰς παρομοίας τῆς ἀρετῶν, ὅσας θαυμάζομεν εἰς τῆς Ἑλλήνων καὶ τῆς Ῥωμαίων τὴν ἱστορίαν. Τὸ περὶ αὐτὸ μέρος τῆς Γάλλων ὑπενόησαν τρόπον τινὰ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐκείνας συμφορὰς, αἱ ὅποια ἀφάνισαν ἄλλα παλαιὰ καὶ νέα ἔθνη ὅχι ὀλίγα. Αἱ ψυχαὶ τῶν ἔθνων ἐγιναν σοφώτεραι καὶ γενναιώτεραι καὶ οἱ Γάλλοι,

ωλέον φωτισμένοι ὡδὰ τ' ἄλλα ἔθνη καὶ πρὶν τῆς μεταβολῆς, αὖξισαν (πεᾶγμα ὡδ' ἄδοξον) καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ταραχὴν τῆς μεταβολῆς τὰ φῶτα τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Πρώτην φορὰν ἴσως ἀφ' ἧς ἐγένετο ὁ κόσμος ἐδείξεν ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν ἢ φιλοσοφίαν καὶ τὰ αἵματα τῶν σφαζομένων σοφῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς ἀσόφειας, ἢ ψευδοσόφειας, ἀντὶ τὰ τὴν φοβίσωσι, τὴν ἐθάρρυναν περὶ αὐτότερον καὶ τὴν ἐκραταίωσαν. Ὅλα ταῦτα ἦσαν θαύματα οἱ Γραικοὶ τὰ ἤκυσαν, καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτῆς ἐγένοντο αὐτόπται μάρτυρες αὐτῶν.

ΚΛ. Καὶ τί συνέβη ἀπὸ τῆτο;

Α'Ρ. Ὅ, τι συμβαίνει, ὅταν βλέπη τις, ἢ ἀκούῃ θόρυβον εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ. Δὲν σ' ἔτυχε ποτὲ ὡς ἀκρότης γάμος εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ οἴκου; Χορεύεις καὶ μὴ θέλων, μήτε καὶ συλλογιζόμενος, ἢ τὴν λαχίστην κινεῖς τὰς πόδας σου, καὶ τοὺς σχηματίζεις εἰς χορὸν, ὅταν αἰσθάνεσαι τῶν γειτόνων τὰ πηδήματα.

ΚΛ. Ἀρμόδιον ἤθελεν εἶσθαι τὸ ὡδ' αἰετοῦ, εἰάν ἐμιμέμεθα τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς Γαλλίας.

Α'Ρ. Ἐμιμήθημεν, ὦ φίλε μου, ὅλα τῆς τὰ καλὰ, καὶ ἐξ εὐτυχίας δὲν ἐδώκαμεν περὶ αὐτὴν εἰς ὅσα συνέβησαν εἰς αὐτὴν, δὲ τὴν κακίαν ὀλίγων τινῶν ἀχρείων ἀνθρώπων. Εἰς τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος τὰς δέκα τελευταίας χρόνας.

ὅσας ἐκράτησεν ἡ μεταβολὴ τῆς Γαλλίας, ἐσυσή-
θησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα σχολεῖα, μετεφράσθησαν
καὶ ἐτυπώθησαν δι' αὐτὴν ξένα βιβλία φιλοστότερα
ἀφ' ὅσα ἴδεν ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων-
σταντινουπόλεως ἕως τότε.

ΚΛ. Μ' ἐμάκρυνες τόσον ὑπὸ τὸ περκεῖμενον
μὲ τὰ ψευδεῖγματα καὶ τὰς ψευβολάς σου, ὥστ'
ἐλπισμόνησα πλεον τί σ' ἐρώτησα τὴν πεφύτην
φορὰν.

Α'Ρ. Ἐξεναντίας αἱ ψευβολαὶ καὶ τὰ ψευ-
δεῖγματα μὲ πωλησιάζουσιν εἰς τὴν ἀπόκρισιν.

ΚΛ. Πῶς τέτο;

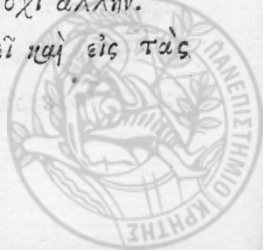
Α'Ρ. Μ' ἐρώτας τί πρέπει νὰ κάμωσιν οἱ Γραικοὶ
εἰς τὰς παρῆστας περσιτάσεις.

ΚΛ. Αὕτη ἦτον ἡ πεφύτη με ἐρώτησις· ἔπειτα
μ' ἔφερες εἰς τὸ νὰ σὲ κάμω καὶ δευτέραν, ἦγυν,
Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συνληθῇ ὁ χρόνος τῆς πα-
δείας καὶ τῆ φωτισμῆς τῆς γένεος ἡμῶν. Ἀλλ' ἀφίνω
τώρα ταύτην, φοβέμενος μὴ μὲ ἀναγκάσης πάλιν
νὰ συγχορεύω μὲ τὰς γείτονας· δὸς ἀπόκρισιν εἰς
τὴν πεφύτην...

Α'Ρ. Ἦγυν, Τί πρέπει νὰ κάμωσιν οἱ Γραικοὶ
εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις.

ΚΛ. Ναί. ταύτην, ταύτην, καὶ ὄχι ἄλλην.

Α'Ρ. Μία μόνη ἀπόκρισις δεκτὴ καὶ εἰς τὰς
δύο.....

ΚΛ. Μία, δύο, τρεῖς· δὸς μόνον ἀπόκρισιν.

ΑῖΡ. Πρέπει, φίλε μου, νὰ κάμωσιν ὁ, τι ἔκαμαν, ὅταν ἐνίκων οἱ Ῥῶσοι τὰς Τέρκας. Ἐπερσοκολλήθησαν τότε εἰς τὰς Ῥώσους, διότι ἐνίκων τὰς Τέρκας· πρέπει γὰρ νὰ περσοκολληθῶσιν εἰς τὰς Γάλλους, οἱ ὅποιοι νικῶσι τὰς Ῥώσους. Καὶ τῆτο, ἐπειδὴ...

ΚΛ. Αῖ! Αῖ! Αῖ! Μήτ' ἂν ἤθελες τὰς χυνῆσαι, φεισσότερον δὲν ἦτον δυνατὸν ν' ἀγαπᾷς τὰς Γάλλους.

ΑῖΡ. Αἰγὰπῳ περὶ τὴν ἀλήθειαν, ἔπειτα καὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος τὴν εὐτυχίαν καὶ δόξαν.

ΚΛ. Αἰληθινὰ δὲν ἐξεύρω τί με...

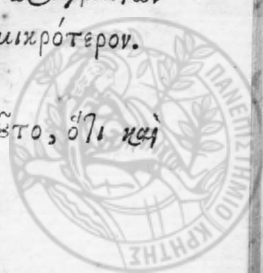
ΑῖΡ. Οἰλίγην ὑπομονὴν, φίλε μου, κ' ἐλπίζω νὰ σὲ καταπείσω, ὅτι ὅχι μόνον συμφέρει εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀποδεδειγμένως ἀναγκαῖον, εἰς τὰς παρέσας φειστάσεις, νὰ ἔχωμεν τὴν εὐνοίαν καὶ περσισίαν τῶν Γάλλων.

ΚΛ. Αἰς ἀκῶσω πῶς ἔχεις νὰ μὲ καταπείσης περὶ τῆτος.

ΑῖΡ. Ὁμολογεῖς, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὅστις ἔχει καὶ οἰλίγην εἰδήσιν καὶ γινώσιν τῶν περσισμῶν πρέπει ἀπὸ δύο κακὰ νὰ ἐκλέγῃ τὸ μικρότερον.

ΚΛ. Τίς ἀμφιβάλλει περὶ τῆτος;

ΑῖΡ. Δὲν ἀρνεῖσθαι, νομίζω, μήτε τῆτο, ὅτι καὶ

ἀπὸ δύο καλὰ πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τὸ καλλιώτερον.

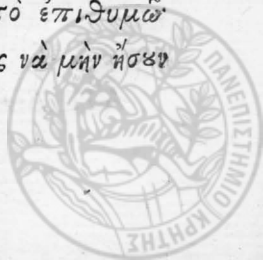
ΚΛ. Παντάπασιν ἀνόητος θέλ' εἶσθαι, ὅστις κάμῃ ἄλλην ἐκλογὴν παρὰ ταύτην.

Α'Ρ. Εἰς τῶρα ἡμεῖς δὲν ἐπεκρίναμεν τὰς ῥώσας ἀπὸ τοὺς Τέρκας, ὡς ἀπὸ δύο κακὰ τὸ μικρότερον.

ΚΛ. Καλὲ γί λέγεις ἀνθρώπε ! δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι βλασφημεῖς ;

Α'Ρ. Δὲν μὲ λανθάνει, φίλε μου, ὅτι ὁ ὄχλος τῶν Γραικῶν, καὶ τῷτο θέλει νὰ εἴπῃ, τὸ πλεόν ἀπαίδευτον, καὶ ἀκολούθως τὸ πλεόν ἀνόητον μέρος τῆς ἔθνους, ἀπὸ τὰς ὁποίας βέβαια σὺ δὲν εἶσαι· δὲν μὲ λανθάνει (λέγω), ὅτι δὲν στοχάζονται τὰς ῥώσας ὡς ἀπὸ δύο κακὰ τὸ μικρότερον. Ἐξεύρω πολλὰ καλὰ, ὅτι τῆς θρησκείας ὁ ζῆλος κάμνει πολλὰς νὰ περσμένωσιν ἀπὸ τὰς ῥώσας, ὅχι παιδείαν, ὅχι φωτισμὸν, ὅχι ἐλευθερίαν ὅλας τὰς γένεες, ἀλλὰ τὴν ἀδείαν νὰ κτίζωσιν ἐκκλησίας, ὅσας ὅπου καὶ ὅταν θέλωσιν. Εἰ γινώρισα ἀπὸ τῶν χυδαίων τέτων τὸν ζῆθμόν καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δι' ἄλλο δὲν ἐπεθύμουν τὴν καταστροφὴν τῶν Τέρκων, ὡς δὲ νὰ ἀκέσωσιν (ὡς ἔλεγον) τὴν λειτουργίαν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας.

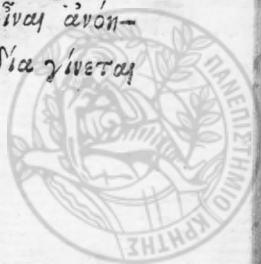
ΚΛ. Καὶ δὲ τί ὅχι ; κ' ἐγὼ αὐτὸ ἐπιθυμῶ καὶ θαυμάζω, ὅτι ἀκούω νὰ λαλήῃς, ὡς νὰ μὴν ᾔσων χριστιανός.

Α'Ρ. Τόσον καλὸς χριστιανὸς, ὅσον καὶ σὺ, εἶμαι καὶ ἐγὼ, φίλε μου. Εἰς τῆτο μόνον ἴσως διαφέρομεν, ὅτι σὺ θεμελιόνεις τὸν χριστιανισμόν εἰς τὴν ἀμμόν· ἐγὼ δ' ἐπιθυμῶ νὰ τὸν βλέπω θεμελιωμένον εἰς τὴν Πέτραν, ἥ ὅποια εἶναι ὁ Χριστὸς, ἦγαν ἡ αὐτὴ ἐκείνη τῆ θεᾶ ΣΟΦΙΑ, τῆς ὁποίας εἰς τὸ νόμα ἐκλήθη ὁ ναὸς τῆς ἈΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ.

ΚΛ. Πῶς λοιπὸν.....

Α'Ρ. Εἶχε ὀλίγην ὑπομονήν. Τί ποτε δὲν ἐμποδίζει τὰς χριστιανὰς, ὅταν εὐτυχῇ τὸ γένος, νὰ ἔχῃσι καὶ ναὺς λαμπράς. Τί ποτε δὲν ἐμποδίζει τὰς βασιλεῖς τῶν χριστιανῶν νὰ ἐξοδεύωσιν εἰς τῶν ναῶν τὴν εὐφρέπειαν καὶ μεγαλοφρέπειαν, ὅταν ὁ βασιλικὸς θησαυρὸς γέμῃ ἀπὸ χρυσίου, ὅταν τὸ ἔθνος ᾖναι στολισμένον μὲ πάσης ἐπιστήμης σχολεῖα, δια τὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τῶν νέων, καὶ πάσης τέχνης ἐργαστήρια, δια τὴν ζωοτροφίαν τῶν πτωχῶν, ὅταν οἱ γεωργοὶ δὲν ἀναγκάζωνται ἀπὸ φόρους ἀνυποφόρους ν' ἀφίνωσι τὴν γῆν ἀργὴν, ὅταν ἡ ἐμπορία ἀνθῇ, καὶ οἱ λιμένες τῶν πόλεων γέμωσιν ἀπὸ καράβια, ἑτοίμα νὰ σηκώσωσιν, ἢ νὰ ρήξωσι, τὴν ἀγκυραν· ἀλλ' ὅταν ἐν καὶ μόνον ἀπὸ ταῦτα τὰ καλὰ λείπῃ, ὅστις ἐξοδεύει εἰς οἰκοδομὰς ναῶν μεγαλοπρεπεῖς εἶναι ἀνόητος, καὶ πολὺ ἀνοητότερος, εἰὰν ἡ ἐξοδία γίνεταί

καὶ αἰτία τῆς ἐλλείψεως τῶν τοιούτων καλῶν.

ΚΛ. Τῆς ἀγίας Σοφίας ὁ κλίτωρ ὅμως, ὁ μέγας Ἰσολινιανὸς, δὲν πιστεύω ὅτι ἠμέλησε κἀνὲν ἀπὸ τὰ καλὰ τέτα.

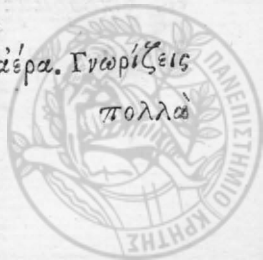
ΑῖΡ. Δὲν ἐδιάβασες λοιπὸν ἐκεῖνο τῆς ἱστορίας τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον διηγεῖται τῆς ἀγίας Σοφίας τὴν οἰκοδομήν;

ΚΛ. Μὲ κάμνεις χάριν, ἀν μὲ τὸ διηγηθῆς.

ΑῖΡ. Ἀῖκε λοιπὸν τί λέγει ὁ Ζωναράς (Βιβλ. Γ, σελ. 52), Ἱστορικὸς Φιλαλήθης, Χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ὡς ἡμεῖς, καὶ πρὸς τέτοις καὶ Μοναχὸς εὐλαβέστατος «Τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καυθεί-
» σης, ἥς δομήτωρ ἦν ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος,
» ἐτέραν πολλὰ μείζω καὶ περὶφανέστεραν ὁ βασι-
» λεὺς Ἰσολινιανὸς ἀπῆρξατο καινουργεῖν... Οὐ
» μόνον δὲ τὸν ἱερὸν τῆτον δόμον ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος
» ἐδείματο, ἀλλὰ καὶ ἐτέρας πλείονας ἐν οἷς ἀπεί-
» ρων χρημάτων δεόμενος, τὰς τυπωθείσας ἀνέκα-
» θεν ἐν ἐκάστῃ τῇ πόλεω διδοῦσαι σιτήσεις τοῖς
» ἐν αὐταῖς διδασκάλοις τῇ λογικῶν τεχνῶν καὶ
» ἐπιστημῶν, ὑποθήκαις τῷ Ἐπαρχοῦ, ἐξέκοψε.
» Καὶ ἔτω, τῇ ἐν ταῖς πόλεσι διδασκαλείων ἐσχο-
» λακότων, ἀγροικία τῇ ἐν αὐταῖς κατεκράτησε ».
Ταῦτα λέγει, φίλε μου, ὁ Ζωναράς.

ΚΛ. Ὡς νὰ τὰ εἶπες καὶ εἰς τὸν ἀέρα. Γνωρίζεις

πολλὰ

πολλὰ καλὰ ὅτι δὲν καταλαμβάνω τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν· πρέπει λοιπὸν καὶ νὰ μ' ἐξηγήσης τὰ λόγια τῆς Ζωναρᾶ.

Α'Ρ. Τῆς ἀγίας ΣΟΦΙΑΣ ἡ λαμπρὰ οἰκοδομὴ, φίλε μου, εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν καταλαμβάνεις, μήτε σὺ, μήτ' ἄλλοι πολλοὶ ἀπὸ μᾶς, τὴν ΣΟΦΗΝ τῇς περγόνων ἡμῶν γλῶσσαν.

ΚΛ. Παράξενον πεᾶγμα μὲ λέγεις.

Α'Ρ. Θέλει σὲ πληροφορήσει περὶ τῆς Ζωναρᾶς. Ἰδὲ τί σημαίνουσιν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν Γλῶσσαν τὰ λόγια τα. « Ἀφ' ἧς ἐκείνῃ ἡ μεγάλη Ἐκκλησία, »
 » τῆς ὁποίας κλίτωρ ἐχρημάτισεν ὁ Αὐτοκράτωρ »
 » Κωνσταντῖνος, ἤρχισεν ὁ Βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς νὰ »
 » κτίσῃ ἀπὸ καινεργίας μεγαλιτέραν ἄλλην πολ- »
 » λὰ καὶ λαμπροτέραν. Ὅχι μόνον δὲ τῆτον τὸν »
 » ἱερὸν ναόν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας ἐκτίσεν ὁ »
 » βασιλεὺς ἔτος διὰ τὰς ὁποίας, εὕρισκόμενος εἰς »
 » χρεῖαν ἀπείρων ἐξόδων, ἐκοψε κατὰ πάσαν πό- »
 » λιν, ἐν συμβεληῇ τῇ Ἐπάρχῃ, τὰ παλαιότενα »
 » συνειθισμένα νὰ δίδονται εἰς τὰς διδασκάλας τῇς »
 » λογικῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν σιτηρέσια. Καὶ »
 » εἰς τῆτον τὸν τρόπον, ἐπειδὴ ἐσχόλασαν εἰς ὅλας »
 » τὰς πόλεις τὰ διδασκαλεῖα, κατεκυρίευσεν εἰς »
 » ὅλας ἡ βαρβαρότης ».

ΚΛ.!!!!!!

Α'Ρ. Τί ἔπαθες, Φίλε μὲ; Σὲ βλέπω ὅλον ἐκστατικόν.

ΚΛ.!!!!!!

Α'Ρ. Καλὲ δὲν μὲ λέγεις τί ἔπαθες; Μήπως ἐκόπη ἡ Φωνή σου; Διὰ τί τόση τῷ περσώπῃ σου ἀλλοίωσις;

ΚΛ. Ω'! Ω'! Ω'! Ω' τὸν ἀνόητον!

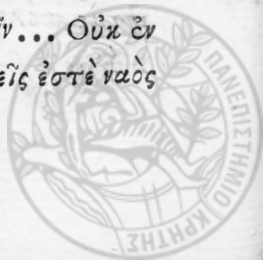
Α'Ρ. Ποῖον; Ε'μέ;

ΚΛ. Τὸν Γεσινιανὸν λέγω. Ω' καὶ πάλιν τὸν ἀνόητον βασιλέα! Ἀπὸ ταῦτα, Φίλε, κάμμιαν εἴδησιν ἐγὼ δὲν εἶχα· κ' εἶχες μέγα δίκαιον νὰ λέγῃς, ὅτι διὰ τὴν λαμπρὰν οἰκοδομὴν τῆς ἀγίας ΣΟΦΙΑΣ δὲν καταλαμβάνω πλέον τὴν ΣΟΦΗΝ τῇ περσόνῳ μὲ γλῶσαν.

Α'Ρ. Καὶ τὸσον θελασότερον ἀνόητος, ὅσον τὸ ἔκαμνεν, ὅχι ἀπὸ ζῆλον τῆς θρησκείας, ἀλλ' ἀπὸ καθαρὰν κενοδοξίαν· ἐπειδὴ πῶς ἦτον δυνατόν, χριστιανὸς ὢν, νὰ μὴν ἤξευρε τὰ ἱερὰ λόγια τῆς θρησκείας;

ΚΛ. Ω' τὸν ἀνόητον!.. Ποῖα ταῦτα;

Α'Ρ. Πολλὰ καὶ καλὰ, διότι εἶναι λόγια Θεῷ.
» Πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ τὰς περσकुनѣντας αὐτὸν ἐν
» πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ περσकुनेῖν... Οὐκ ἐν
» χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ.... Ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς

» θεῶ κ. γ. λ. » ἦγεν, ὁ θεὸς εἶναι πνεῦμα, καὶ ὅσοι τὸν θεοσκυνῶν, πρέπει νὰ τὸν θεοσκυνῶσι μὲ πνευματικὴν καὶ ἄδολον θεοσκύνησιν, ἦγεν μὲ τὸν νῦν φειασότερον ὡρᾶ μὲ τὸ σῶμα, εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ εἰς ὅλας τὰς βίβας τὰς φειστάσεις, καὶ ὅχι εἰς μόνους τὲς ναὺς, ἢ μόνους τῆς Ἐκκλησίας τὰς ἀκολουθίας· ὅτι τῷ θεῷ ἀληθινοὶ ναοὶ εἶναι αἱ ψυχὰς τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων, καὶ ὅχι αἱ κτισμένα ἀπὸ χεῖρας ἀνθρώπων οἰκοδομαί.

ΚΛ. Ὅλα ταῦτα τὰ ἤκουσα πολλάκις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· ἀν δὲν τὰ ἐκαταλάμβανα, αἷς ἔχω χάριν τὸν μέγαν Ἰεσινιανόν, ὅστις ἐκτιζε ναὺς ἀπὸ τὰ σιτηρέσια τῶν διδασκάλων.... Ὡς ἀνοήτως βασιλέως ἀνόητον εὐλάβειαν!... τὴν ὁποίαν ὁμως (ὅθεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ θεοκείμενον) ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν μιμεῖται.

ΑΡ. Μήτε κάνεις ἄλλος ἀπὸ τῆς χριστιανῆς βασιλεῖς, φίλε μου. Ὅστις ἀπ' αὐτῆς σήμερον τολμήσῃ νὰ ἐξοδεύσῃ εἰς οἰκοδομὰς πολυτελῶν ναῶν τὰ εἰς σύστασιν σχολείων καὶ ζωοτροφίαν διδασκάλων ἀναγκαῖα σιτηρέσια, ἤθελεν τὸν σφαλίσῃ, ὅπως σφαλίζῃσι τῆς μωρῆς ἢ μαινομένης, ἀν ἦτον δυνατόν. Ἀλλὰ τῷτο δὲν ἀρκεῖ τὰ φωτισμένα ἔθνη ζητῶν ἀπὸ τῆς ἡγεμόνας των, ὅχι μόνον νὰ μὴ κάμνωσιν ἀνόητα πράγματα, ἀλλὰ καὶ ἡμέραν νύκτα νὰ μὴ καταγίνονται εἰς

ἄλλο ὡς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὑπηκόων.
Τῆτο ὅμως νὰ κατορθωθῇ δὲν εἶναι δυνατόν, ἀν
ἡ ἔκτασις τῆς ἐπικρατείας δὲν ἀναλογῇ μὲ τὴν δύ-
ναμιν τῆς κρατῆντος.

ΚΛ. Τί θέλεις νὰ εἴπῃς μὲ τῆτο ;

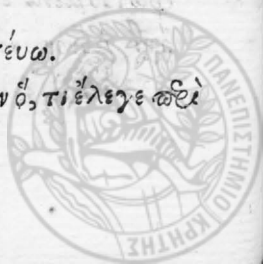
Α'Ρ. Αἱ βασιλεῖαι, φίλε μου, καθὼς οἱ ἄν-
θρωποι, καθὼς τὰλλα ζῶα, καθὼς αὐτοὶ τῶν
φυτῶν οἱ καρποὶ, ἔχουσι καιρὸν αὐξήσεως, καὶ
καιρὸν ἀκμῆς, ἦγον ὠριμασμῶ· καὶ ἡ Φρόνησις τῆς
βασιλείων εἴκει μάλιστα εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι τὰς
δύο τέτας καιροὺς.

ΚΛ. Τὸ ὡς δειγμα φαίνεται καλόν. Προσ-
μένω τώρα νὰ μάθω πῶς ἔχεις νὰ τὸ θεωσαρ-
μόσης εἰς τὰς ῥώσας.

Α'Ρ. Ἀπὸ τῆς μεγάλης Πέτρης τὸν καιρὸν ἕως
τώρα, οἱ βασιλεῖς τῆς Ῥωσίας ἐζήτησαν νὰ ὠρι-
μάσωσιν, ἦγον νὰ φωτίσωσι καὶ νὰ ἡμερώσωσι τὸ
βάρβαρον ἔθνος αὐτῶν. Ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν
δὲν ἔπαυσαν νὰ πλατύνωσιν ἀπὸ τὸ πολὺ εἰς τὸ
πλέον καθ' ἡμέραν καὶ τὰ ὅρια τῆς βασιλείας των,
χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἐνώσωσι
δύο πράγματα παντάπασιν ἀσύμφωνα. Τί συνέβη
ἀπὸ τῆτο ; Ἡ βασιλεία ἡύξησε καὶ ἐπλατύνθη
ὑπέρμετρα, ἀλλὰ....

ΚΛ. Ἀλλὰ καὶ ὠρίμασε, πιστεύω.

Α'Ρ. Οὔχι, φίλε μου· ἀλλ' ἔπαθεν ὅ, τι ἔλεγε ὡς

αὐτῆς ὁ παύσημος δημηγόρος τῆς Γαλλίας, ὁ Μιραβώ.

ΚΛ. Τί ἔλεγεν;

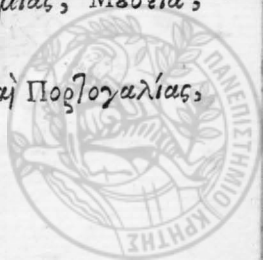
Α'Ρ. Ἐλεγεν ὅτι ἡ Ῥωσία ἐσάπησε πρὶν ὠριμά-
ση (pourrie avant de mûrir).

ΚΛ. Πολλὰ νόστιμον τῆτο τῷ Μιραβώ. ἀλλ' εἶ-
ναι τάχα καὶ ἀληθές;

Α'Ρ. Οἱ Μιραβώ εἶπεν, ὅ, τι τὸν ἐδίδαξεν ἡ
παῖρα. Ὅταν παρὰ τὴν τῶν μεγάλων κόπας,
καὶ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν, ὅσῃν ἐδείξεν ὁ μέγας
Πέτρος, ἡ μεγάλη Αἰκατερίνα, ὅσῃν δείχνει σήμε-
ρον ὁ ἐργονός της, δεῖ νὰ φωτίσῃ καὶ ν' ἀνθρω-
πίσῃ τὰς ὑπηκόους των, ὅταν (λέγω) παρὰ
τὴν τὴν τόσῃν ἐπιμέλειαν μὲ τὴν τὸσον ὀλίγην εἰς
τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας παροπλήν τῶν Ῥώσων,
τί ἄλλο δύναται νὰ συμπεράνῃ πλὴν ὅτι τὸ γένος
μήτ' ὠρίμασε, μήτε δύναται νὰ ὠριμάσῃ; Τὸ ἥμισυ
μόνον ταύτης τῆς ἐπιμελείας εἰς εἶχον οἱ Σελῆνοι
δεῖ τὸ γένος των, εἶναι πολλὰ πιθανὸν ὅτι οἱ Τῆρ-
κοι, καὶ μὲ ὅλα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀμπόδεια,
ἤθελαν εἶσθαι τὸ διπλάσιον ἀπὸ τὰς Ῥώσους
πλέον φωτισμένοι τὴν σήμερον.

ΚΛ. Ἀλλὴ πάλιν ἀπορία, τὴν ὁποίαν ἂν δὲν
λύσῃς, δὲν ἐξεύρω πλέον τί νὰ συλλογιθῶ. Ἐγὼ
ἀκῶ ὅτι οἱ Ῥῶσοι ἔχουσιν Ἀκαδημίας, Μυσεῖα,
Σχολεῖα, τέχνας, ἐπιστήμας.

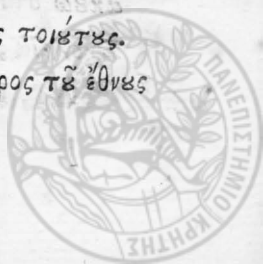
Α'Ρ. Καθὼς ἔχουσι, Φίλε μου, καὶ Πορτογαλίας,

καὶ διάφορα ἄλλα δένδρα τῆς Ἑλλάδος· τὰ ὅποια
 τὸ ἄγριον κλίμα τῆς Ῥωσίας ἤθελε παγώσει, ἂν
 δὲν τὰ ἐφύλαττον ὁκτώ ἢ καὶ δέκα μῆνας τῷ χρόνῳ
 εἰς οἴκας πυρωμένους. Μόλις πρὸς τῷ Ἰερίῳ τὰ τέλη
 δείχνουσιν ὀλίγα ἄνθη· ἀλλὰ καρπὸν τίς ἔφαγεν
 ἀπ' αὐτὰ ποτέ; Ἐχουσι βέβαια τέχνας καὶ ἐπιστή-
 μας· καὶ γὰρ τῷτο σ' ἔλεγα, ὅτι πρὸς βαλλόμενοι
 μὲ Τάρκους δύναται καὶ οἱ Ῥῶσοι νὰ ὀνομαζῶσι
 σοφοί. Τὰ φῶτα ὅμως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν
 δὲν ἐδιαδόθησαν εἰς ὅλον τὸ ἔθνος ἐπίσης. Τί εἶναι
 Τρεῖς ἢ τέσσαρες πόλεις μὲ Ἀκαδημίας καὶ Μουσεῖα
 εἰς τόσον ἐκτεταμένην ἐπικράτειαν; ἢ ὀλίγα φω-
 τισμένων Ῥῶσων ἑκατοντάδες εἰς τοσαύτας μυριά-
 δας ἀπαιδεύτες καὶ τυφλῶ λαῷ; Ὡς δὲν εἶναι δίκαιον
 νὰ ὀνομάσῃς ἔθνος πλέσιον, εἰς ὅποιον εὐρίσκονται
 πενήκοντα ἢ ἑκατὸν ἄνθρωποι ἔχοντες τὸν πλεῖστον
 τῷ Κρόιστῃ, καὶ οἱ λοιποὶ ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης,
 παρόμοια δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζεται ἔθνος φω-
 τισμένον ἐκείνο, τῷ ὁποίῳ μέρος τι πολλὰ μικρὸν
 ἔχει τὴν σοφίαν, καὶ αἱ λοιπαὶ μυριάδες ἀναρίθμη-
 τοι δὲν γνωρίζουσι μήτε τὰ πρῶτα σοιχεῖα τῆς
 Γλώσσης· ἢ νομίζεις φωτισμένους τὰς Κοζάκους,
 τὰς Καλμύκους, καὶ ἄλλους ἀναρίθμους ἄγριους Σκύ-
 θας, ὅσους ὀρίζει ἡ Ῥωσία;

ΚΛ. Ὁχι βέβαια τέττες τε καὶ τὰς τοιέττες.

Α'Ρ. Ἀλλ' ὅταν τὸ πλεονέστερον μέρος τῷ ἔθνους

ἦναι ἀπαιδευτον καὶ ἄγριον, νομίζεις τάχα ὅτι ἡ ἄγριος ἀπαιδευσία τε δὲν ἐμποδίζει καὶ τὴν τελειότητα τῆς ἡμερώσεως καὶ παιδείας τῶν ὀλίγων;

ΚΛ. Πῶς τοῦτο;

Α'Ρ. Καθὼς συμβαίνει εἰς ὅλας τῶν ἀνθρώπων τὰς πράξεις, καὶ μάλιστα εἰς τὰ συνερίσματα τῆς σοφίας. Ἐὰν, καθ' ὑπόθεσιν, ἐπαράτρεχες μ' ἄλλως, πότ' ἤθελες ἰρέχει μὲ φειασοτέραν φροσύμην καὶ μὲ ζῆλον φειασότερον; εἰς εἶχες συναγωνιστὰς φροθύμους, καὶ θεατὰς τοῦ δρόμου σου πολλοὺς, ἢ ἂν οἱ συναγωνιστὰί σου ἦσαν ἀμελεῖς, καὶ οἱ θεατὰ πολλὰ ὀλίγοι, καὶ ἀνάξιοι νὰ διακρίνωσι καὶ ν' ἀνταμείψωσι μὲ τὸν χρεωστέμενον ἔπαινον τὰς ἀγωνίας σε;

ΚΛ. Φανερόν ὅτι εἰς εἶχα συναγωνιστὰς φροθύμους, καὶ κριτὰς εἰδήμονας πολλὰς.

Α'Ρ. Αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι γεννῶνται φροῦτον ἀπὸ τὴν φυσικὴν χρείαν τῶν ἀνθρώπων· τὰς αὐξάνει ἔπειτα καὶ τὰς μεγαλύνει ὁ ἔπαινος καὶ ἡ τιμή. Δὲν βλέπεις (νὰ μὴ ζητῶ ὡς ἀδείγματα μακρόθεν) τί συνέβη εἰς τὸ γένος ἡμῶν; Ἐν ὅσῳ ἡ σοφία ἐθεωρεῖτο μὲ ἀδαφορίαν, καὶ πολλάκις μὲ καταφρόνησιν, τὸ γένος ἦτον γυμνὸν ἀπὸ παιδείας· μόλις ἤρχισε νὰ τιμᾷ τὰς σοφὰς, καὶ ἀπέκτησεν εἰς εἴκοσι μόνους χρόνους φειασότερα φῶτα κατ' ἀναλογίαν ὡς εἰς ὅσα ἔλαβεν ἡ Ῥωσία

εἰς ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου τοὺς χρόνους ἕως τῆς σήμερον.

ΚΛ. Εἰπέ με, ἀληθινὰ τὸ λέγεις, ἢ λαλεῖς μὲ ὑπερβολήν; ὅτι ἐγὼ (ὡς ἵνα καλὰ ὁ μέγας Ἰουστίνιανός) δὲν εἶμαι καλὸς νὰ διακρίνω τὰ τοιαῦτα.

Α'Ρ. Τὰ πράγματα, φίλε με, λαλῶν αὐτὰ· καὶ ἔχεις ἡλικίαν ἀρκετὴν νὰ τὰ κρίνης, ἂν ᾤξασθαις, ὅ, τι ἐβλεπες παρὰ χρόνων εἴκοσι μ' ὅ, τι βλέπεις τὴν σήμερον. Ἡ θεωροπὴ τῶ γενέως εἰς τὰς ἐπιστήμας θέλει γενεῖ ἀσυγκρίτως ταχυτέρα, εἰς ἀπὸ τοῦ νῦν ἀφήσῃ τοὺς Ῥώσους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τί ποτ' ἕως τώρα δὲν ὠφελήθη, καὶ προσκολληθῇ μὲ τὸ πλεόν φωτισμένον ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη, τοὺς Γάλλους, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ τ' ὠφελήσωσι μεγάλως. Εἰς τὸ σάδιον ὅπου ἰρέχομεν τὴν σήμερον, μόνοι οἱ Γάλλοι εἶναι ἱκανοὶ θεαταὶ καὶ κριταὶ τῆς θεωροπῆς ἡμῶν· αὐτοὶ μόνοι εἶναι καλοὶ νὰ μᾶς ἐνισχύσωσιν εἰς τὸν δρόμον τῆς σοφίας καὶ τῆς ἡμερώσεως, καὶ ὅχι τῆς Ῥωσίας ἢ αὐτῆς, ἥτις ἀντὶ νὰ ἡμερώσῃ τοὺς ἀγρίους ὑπηκόους της, δὲν ἡμερώθη ἀκόμη αὐτὴ μήτ' ἀπὸ τὰς Ἀκαδημίας, αἱ ὁποῖαι τὴν πεφυγμένην, μήτ' ἀπὸ τὴν καθημερινὴν συναναστροφὴν καὶ κοινωνίαν μ' ἄλλα τῆς Εὐρώπης ἔθνη φωτισμένα.

ΚΛ. Τί ἐννοεῖς μὲ τοῦτο, δὲν καταλαμβάνω.

Α'Ρ.

Α'Ρ. Ἐλπισιόνησες, φίλε μὲν, παῖς, τὸ
ὁποῖον σκανδαλίζει ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ὅταν ἀπὸ
τὰς ἀνοήτους δαπάνας τῆς Ἰσουλμανικῆς, καὶ τῆς κα-
θεξῆς ἀνοητοτέρων ἄλλων αὐτοκρατόρων, ἐβαρ-
βαρώθῃ τὸ γένος τῆς Γραικῶν, φυσικὰ ἔπρεπε
καὶ ν' ἀγριωθῇ· ἐπειδὴ, ἂν ἡ παιδεία ἡμερόνῃ τὰ
ἦθῃ, τῆς ἀπαιδευσίας ὁ καρπὸς ἐξ ἀνάγκης εἶναι
ἡ ἀγριότης. Τὰ πρῶτα τῆς ἀγριότητος πρῶτα δείγ-
ματα ἔρρευσαν ἀπὸ τῆς Γραικορωμαίων Αὐτοκρα-
τόρων τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, καὶ κατέκλυσαν ὅλον
τὸ γένος. Εἰς αὐτὴν οἱ ἄνδρες τὰς γυναῖκας,
τὰς ἀνδρας αἱ γυναῖκες, τὰ τέκνα τὰς γονεῖς,
ἔτοι πάλιν τὰ τέκνα των, οἱ ἀδελφοὶ τὰς ἀδελ-
φάς, ἐτύφλωσαν, ἐρινοτόμησαν, ἔσφαξαν καὶ
ἡ βασιλικὴ αὐλὴ κατεστάθῃ ἀληθινὸν μακελ-
λεῖον, ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία. Τοι-
αῦτα ἀσέβεια καὶ πρῶτανομία συνέβησαν τότε καὶ
εἰς ἄλλας βασιλικὰς αὐλὰς βαρβαροτέρας τῆς
Βυζαντινῆς αὐλῆς, καὶ συμβαίνουσι σήμερον εἰς τὰς
Τέρκας....

ΚΛ. Εἶναι ὅμως χρόνοι πολλοὶ, ἀφ' οὗ πλεον
μήτ' οἱ Τῆρκοι βασιλεῖς δὲν κατασφάζοντα εἰς
ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Α'Ρ. Καὶ τῆτο εἶναι τὸ πρῶτοξοότερον καὶ
πλεον ἀξιοθρήνητον....

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΡ. Ὅτι ὡς ἀνομία, τὴν ὁποίαν ἐβαρύνθη καὶ αὐτὴ ὑπὸ Τέρκων ἢ ἀγριότης, σώζεται ἀκόμη εἰς τῆς Πετρεπόλεως τὴν αὐλήν. Δὲν εἶναι τῷτο ἱκανὴ ἀπόδειξις, ὅτι τὸ Ῥωσικὸν ἔθνος δὲν ἐμπορεῖ νὰ ὠριμάσῃ, καθὼς ἔλεγεν ὁ Μιραβώ;

ΚΛ. Ἡ τελευταία ὁμῶς σφαγὴ τῷ Παύλῳ δὲν ἐγένεν ἀπὸ συγγενικὴν χεῖρα.

ΑΡ. Μήτ' ἐγὼ δὲν θέλω τὸ πιστεύσει ποτέ· ἀλλὰ τῷτο δὲν δικαιώνει τὴν ἀγριότητα τῆς αὐλῆς. Οἱ φονεῖς ἦσαν ἀπὸ τὴν αὐλήν· καὶ τὸ νὰ μείνωσιν ἀτιμώρητοι δείχνει φανερά ὅτι ἡ αὐλὴ εἶναι συνειδισμένη νὰ βρέχεται μὲ βασιλικὰ αἵματα. Ἀνέβη εἰς τὸν αἱματωμένον θρόνον ὁ υἱὸς, ἐκλαυσεν τὴν ὡς ἀνόμον σφαγὴν τῷ πατρός τε· ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ μιμηθῇ τὸν ὁμώνυμόν τε Ἀλέξανδρον, τὸν Μακεδόνα, φοβόμενος μὴ τὸν στείλωσι καὶ αὐτὸν εἰς τὸν πατέρα τε.

ΚΛ. Τί ἔκαμεν ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος;

ΑΡ. Ἐσφάγη καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ, ὁ Φίλιππος, ἀδίκως· ἀλλὰ ὡς ὅσον ἔργον τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅταν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἦτον νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τῷ πατρός τε, μ' ὅλον ὅτι ἦτον νεώτερος τὴν ἡλικίαν ὡς τὸν Ἀλέξανδρον τῆς Ῥωσίας.

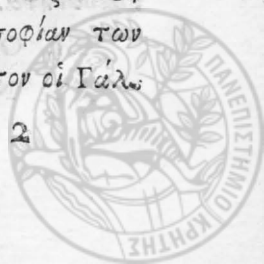
ΚΛ. Δὲν ἐξεύρω πῶς εἶμαι τώρα σχεδὸν μὲ τὴν γνώμην σ. Ἀληθινὰ δὲν συμφέρει πλέον

οἱ Ῥῶσοι εἰς ἡμᾶς. Φῶτα, καθὼς λέγεις, ἔχομεν ἡμεῖς κατ' ἀναλογίαν ὀφεισσότερ' ἀπ' αὐτῆς κίνδυνος εἶναι μὴν, ἐνθρονιζόμενοι εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀνανεώσωσι πεπωλαιωμένον καὶ λησμονημένον ἔθνος, τὰς σφαγὰς λέγω τῆς βασιλικῆς αὐλῆς.

Α'Ρ. Κατ' εὐδένα τρόπον δὲν συμφέρειν πλεόν εἰς ἡμᾶς οἱ Ῥῶσοι. Πρὶν γὰρ μεγάλων καὶ λαμπρῶν νικῶν τῷ Ναπολέοντος, τὰς ἐπερτιμήσαμεν ὑπὸ τὰς Τέρκας, ὡς ὑπὸ δύο κακὰ τὸ μικρότερον, ἢ (εἰὰν ἀκόμη τῆτο σὲ σκανδαλίσῃ), ὡς ἔθνος ὑπὸ τὰς Τέρκας πλεόν φωτισμένον καὶ ἢ ἐκλογὴν, ὅπως καὶ ἂν ἦτον, ἦτον ἐκλογὴ φρόνιμος. Ἀλλὰ τῶρα ἠθέλαμεν εἶσθαι παντάπασιν ἀνόητοι, ἂν τὰς ἐπερτιμήσωμεν καὶ ὑπὸ τὰς Γάλλους. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ Γάλλων καὶ Ῥώσων, καὶ εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὴν ἡμερότητα, εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλητέρα ὥσθ' τὴν διαφορὰν μεταξὺ Ῥώσων καὶ Τέρκων.

ΚΛ. Τὸ κρατεῖς λοιπὸν ὡς βέβαιον, ὅτι ἡμερῶτεροι ὥσθ' τὰς Ῥώσας καὶ σοφώτεροι εἶναι οἱ Γάλλοι;

Α'Ρ. Εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἂν μ' ἐρώτας, εἰὰν οἱ γίγαντες εἶναι μεγαλήτεροι ὑπὸ τὰς νάνους. Ὅχι μόνον σοφώτεροι, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδειότεροι καὶ περθυμότεροι νὰ μεταδώσωσι τὴν σοφίαν των εἰς ἄλλους. Ἐὰν δὲν ἄφιναν τὴν Αἴγυπτον οἱ Γάλλοι.

λοι, καὶ αὐτὴ ἡ Αἴγυπτος σήμερον, φίλε, ἤθελε
τρέχει εἰς τὸ σάδιον τῆς σοφίας. Ἐὰν δὲν ἄφιναν
τὴν Ἑπλάνησον, ἡ Ἑπτάνησος τὴν σήμερον, μὴν
ἀμφιβάλλης, ἤθελεν ἔχει πολλὰς Γραικὰς ἀξίας να
συγκριθῶσι μὲ τὰς πλέον σοφὰς τῆς Φωτισμένης
Εὐρώπης. Ἀλλὰ τί λέγω, Γάλλοι; καὶ αὐτοὶ τῆς
Ἑπτανήσου οἱ Γραικοὶ μόνοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ φωτισ-
θῶσιν, εἰ, ἀφ' ἧ ἐλευθερώθησαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν
τῆς Βενετίας, δὲν ἔπειπταν εἰς χειρότερον ἄλλον
ζυγὸν τὸν Ῥωσικόν. Τί καλὸν ἐπεξένησαν εἰς
αὐτὰς οἱ Ῥῶσοι; Ἔθνος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδυνήθη
ἀκόμη νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἰδίαν τε βαρβαρότητα,
πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φωτίσῃ ἄλλο ἔθνος; Μετὰ
πέντε χρόνους ὑποταγῆς εἰς τὰς Ῥώσους, μόλις οἱ
ταλαίπωροι Γραικοὶ τῆς Ἑπτανήσου ἐδυνήθησαν
εἰς τὴν 25 Ὀκτωβρίου τοῦ παρόντος ἔτους νὰ συ-
στήσωσι σχολεῖον, καὶ τῆτο πρῶτον.

ΚΑ. Εὐγέ σας, ὦ Γάλλοι, ὅτι εἶσθε σοφώ-
τεροι ὡρὰ τὰς Ῥώσους!

ΑῖΡ. Μὲ κάμνεις νὰ γελῶ καὶ μὴ θείλων. Τί
ὡρὰδοξον ἂν ἦναι σοφώτεροι ὡρὰ τὰς Ῥώσους,
ἐπειδὴ ὑπερβαίνουν εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὰλλα
Φωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, καθὼς καὶ εἰς τὴν
ἡμερότητα.

ΚΑ. Οἱ Γάλλοι;

ΑῖΡ. Ναὶ οἱ Γάλλοι.

ΚΛ. Καλὲ τί με λέγεις ὅχ' τὸν Θεόν;

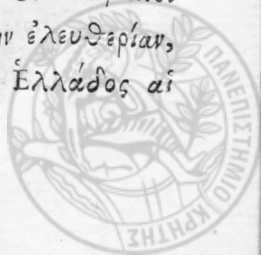
Α'Ρ. Τὴν ἀλήθειαν καὶ ἃς ἔχωσι τὴν χάριν εἰς τὰς προγόνους τῶν Γραικῶν, εἰς τὰς ἐφθασαν εἰς τοσαύτην ὑπεροχὴν σοφίας.

ΚΛ. Συγχώρησόν με νὰ σὲ διακόψω πρὸς ὀλίγον τὸν λόγον. Σὲ ἀπὸ πάντοτε νὰ μᾶς ὀνομάζης Γραικός; ὅχι τί ὅχι Ῥωμαῖος, ὡς ὀνομαζόμεθα ἕως τώρα;

Α'Ρ. Αὐτὸ τὰς ἀναριθμήτας, φίλε μου, δυστυχίας, ὅσας προξενεῖ ἡ βαρβάρωσις εἰς τὰ ἔθνη, μία εἶναι καὶ τὸ νὰ λησμονῶσιν ἕως καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ὄνομα τῆς γενεᾶς των. Οἱ πρόγονοί μας ὀνομάζοντο τὸ παλαιὸν Γραικοί· ἔπειτα ἔλαβον τὸ ὄνομα Ἕλληνες, ὅχι ὑπὸ ξένον ἔθνος, ἀλλ' ὑπὸ Γραικὸν πάλιν, ὅστις εἶχε κύριον ὄνομα τὸ, Ἕλ- λην, καθὼς ἡμεῖς ὀνομαζόμεθα, σὺ, Κλεάνδης, Ἀριστοκλῆς, ἐγώ. Ἐν ὑπὸ τὰ δυὸ λοιπὸν ταῦτα εἶναι τὸ ἀληθινὸν τῆς ἑθνικῆς ὀνομασίας. Ἐπομένως τὸ, Γραικοί, ἐπειδὴ ἔτω μᾶς ὀνομάζῃς καὶ ὅλα τὰ φωτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἄν προκρίνης τὸ, Ἕλληνες, ὀνομάζῃς, φίλε μου, Ἕλληνας ἀλλὰ μὴ, ὅχι τὰς οἰκτιρμὰς τῆς Θεοῦ, Ῥωμαῖος.

ΚΛ. Διὰ τί τῆτο;

Α'Ρ. Διότι δὲν εἶσαι Ῥωμαῖος. Οἱ Ῥωμαῖοι παῖδες μᾶς ἐξέστησαν ὑπὸ τὴν ὀλίγην ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν μᾶς ἀφήσει τῆς Ἑλλάδος αἱ

διχόνοια· καὶ τὸ νὰ φέρωμεν τὸν ὄνομά των εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ φέρωμεν τυπωμένα εἰς τὸ μέτωπον τὰ εἴγματα τῆς δαλείας, καὶ νὰ ὁμολογῶμεν ἐκασίως ὅτι χαίρομεν εἰς τὴν δαλείαν.

ΚΛ. Μ' ἔλεγεν ὁμῶς ἄνθρωπος σοφὸς, ὅτι τὸ, 'Ρωμαῖοι, εἶναι ἐνδοξότερον ὄνομα ὡς τὸ, 'Ελληνες· ἐπεὶ δὴ οἱ 'Ρωμαῖοι ἐξεπέρασαν τὰς 'Ελλήνας.

Α'Ρ. Δὲν ἤξευρε τί λέγει ὁ σοφὸς ἐκεῖνος· ἢ, ἂν ἀληθῶς ἐπίστανεν ὅτι οἱ 'Ρωμαῖοι ἐξεπέρασαν τὰς περὶ γόνους ἡμῶν, ἐζήτει νὰ μᾶς περικολλήσῃ ἄλλην κατασχύνην χειροτέραν τῆς δαλείας, συμβαλέων νὰ κρατῶμεν τὸν ὄνομα τῶν 'Ρωμαίων.

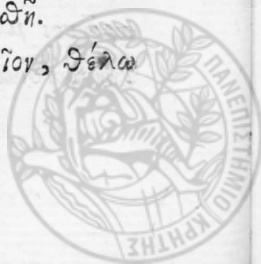
ΚΛ. Ποίαν ταύτην;

Α'Ρ. Ἐὰν κἀνεὶνὸς ἀδόξῃ καὶ πτωχῷ υἱὸς ἠρνεῖτο τὸ πατρικὸν τε ὄνομα, δεῖ νὰ λάβῃ ἄλλε πτωσιωτέρη καὶ πλέον ἐνδόξῃ ὄνομα, πῶς ἤθελες ὀνομάσῃ τὸν τοιῦτον υἱόν;

ΚΛ. Ἄνθρωπον ἀχάρισον, ἄνθρωπον ἀχρεῖον, ἄνθρωπον, εἰς ὀλίγα λόγια, ἀπάνθρωπον.

Α'Ρ. Ὅχι μόνον ἀπάνθρωποι, ἀλλὰ καὶ μωροὶ πρὸς τέτοις ἔωρεπε νὰ ὀνομαζῶμεν, εἰς ἐπὶ προκρίνομεν τὸ ὄνομα τῶν 'Ρωμαίων ἀπὸ τὸν ὄνομα τῶν Γραικῶν, ἢ τῶν Ἑλλήνων, χωρὶς τὰ φῶτα τῶν ὁπίων ποτὲ οἱ 'Ρωμαῖοι δὲν ἤθελαν τόσον δοξασθῇ.

ΚΛ. Ὅστις μὲ ὀνομάσῃ πλέον 'Ρωμαῖον, θέλω

τὸν σοχάζομαι ὡς ἐχθρόν μου. Ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὸ ἐξῆς εἶμαι Γραικός.

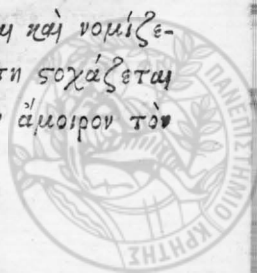
ΑῖΡ. Εἶσαί ὃ, τι ἦσεν ἕως τώρα, ὃ, τι θέλεις εἶδαι πάντοτε.

ΚΛ. Αῖ! Ἰεσινιανέ, Ἰεσινιανέ!... Ἐγὼ δὲ ἀπὸ ταῦτα, φίλε μου, τί ποτε δὲν ἤξευρα· ὅθεν μὴ σε κακοφαίνεται, ἂν σοῦ ἐμποδίσω τόσον συχνὰ τὸν λόγον. Ἀς ἐπιστρέψωμεν καὶ πάλιν ὅπως τὸν ἐκόψαμεν. Διὰ τί ἔλεγες, ὅτι οἱ Γάλλοι χρεώσῃν εἰς τὰς προγόνους ἡμῶν τὸ νὰ ἦναι ὡδὴ τὰς ἄλλας σοφώτεροι;

ΑῖΡ. Διότι ὡδὴ ὅλα τῆς Εὐρώπης τὰ ἔθνη οἱ Γάλλοι πλεονέκτερον ἐξέτασαν καὶ ἐμελέτησαν τὰ συγγράμματα τῶν προγόνων ἡμῶν. Πλετισμένοι δὲ ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ μεγάλην ὀξύτητα τῆς νῦν, εὗρηκαν τὸν τρόπον νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὴν γλῶσσαν των ὅλα τὰ καλὰ, ὅσα ἐδόξασαν τὰς Ἑλλήνας.

ΚΛ. Οὕτω λέγουσιν αὐτοί· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Ἰταλός, καὶ ὁ Γερμανός, καὶ ὁ Ἀγγλος, καὶ ὅλα τὰ φωτισμένα ἔθνη, ἕκαστος διὰ τὸ γένος του.

ΑῖΡ. Πίστευε ὃ, τι κἀμνησιν οἱ Ἰταλοὶ, οἱ Γερμανοὶ, οἱ Ἀγγλοι, καὶ ὅχι ὃ, τι λέγουσιν. Ὁ σοφὸς Γάλλος μὲ μόνην τὴν γλῶσσαν εἶναι καὶ νομίζεται παντὶ σοφός· ἀλλὰ ὅλη ἡ Εὐρώπη σοχάζεται ὡς ἀπὸ παιδείαν καὶ καλὴν ἀνατροφὴν ἀμοιβόν τὸν

Ἰταλὸν, τὸν Γερμανὸν, τὸν Ἀγγλον, ὅσις δὲν ἐξεύρη τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ ταύτην τὴν κοινὴν ὅλης τῆς Εὐρώπης ὁμολογίαν ποίαν ἄλλην σαφεσέραν ἀπόδειξιν ζητεῖς;

ΚΛ. Διὰ τί λοιπὸν ἀκούω τᾶλλα τῆς Εὐρώπης ἔθνη νὰ κακολογῶσι τὰς Γάλλους;

ΑΡ. Ἐπειδὴ κακολογῶντες, δὲν παύουν ὅμως νὰ λαλῶσι τὴν γλῶσσαν καὶ νὰ μιμῶνται τὰ ἥθλων, φανερόν ὅτι ἡ κακολογία περέρχεται ὑπὸ φθόνον. Δὲν εἶναι καὶ τῆτο ἄλλη ἀπόδειξις, ὅτι ὁμοιάζουσι καὶ κατὰ τῆτο οἱ Γάλλοι τὰς περρόνας ἡμῶν περροσότερον πρὸς καὶν ἄλλο ἔθνος;

ΚΛ. Πῶς ὁμοιάζουσι;

ΑΡ. Διότι, καθὼς τὰς Γάλλους τᾶλλα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, παρόμοια καὶ τὰς παλαιὰς Ἑλληνας, τὰς Ἀθηναίους μάλισα, ὁ κόσμος ὅλος ἐκακολόγει, καὶ ὅμως ὁ κόσμος ὅλος ἐμιμῆτο τὴν γλῶσσαν, τὰ ἥθλη, καὶ τὸ πλεόν πρὸς ἄξενον καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα, δὲ τὰ ὁποῖα τὰς ἐκακολόγουν.

ΚΛ. Παράξενον ἀληθινά.

ΑΡ. Παράξενον, διότι εἰς τὰς Ἀθηναίους τὰ ἐλαττώματα (καὶ ποῖον ἔθνος εἶναι χωρὶς ἐλαττώματα;) ἐσκεπάζοντο ἀπ' ἀναρίθμητα ἄλλα περροτήματα· εἰς δὲ τὰς μιμητὰς ἐγίνοντο τόσον γελοῖότερα, ὅσον μήτε νὰ τὰ μιμηθῶσι μ' ἐπίδει-

ξιότητα

ξιοτητα καὶ χάριν δὲν ἦσαν καλοί. Ἀπαράλλακτα παθὼς τὴν σήμερον γίνεται πολλῷ γέλωτος ἄξιος ὁ Ἰταλὸς, ὁ Γερμανὸς, ὁ Ἀγγλος, ὅταν μιμῆται, ὅσα δὲν πρέπει νὰ μιμῆται τῶν Γάλλων· ὁπότεν ἐξεναντίας ὁ Γάλλος καὶ εἰς αὐτάς τε τὰς ἀλόγους μιμήσεις δείχνει ὅτι ἡ φύσις τὸν ἐπλάσε μαλακὸν καὶ ἐπιτήδειον νὰ δέχεται τὰς τύπας ὅλης μὲν εὐκολίαν.

ΚΛ. Ἀλλ' ὅμως, φίλε μου, δός με τὴν ἄδειαν νὰ ὀνομάσω τὴν τοιαύτην εὐκολίαν, ἐλαφρίαν τῇ νῆ.

Α'Ρ. Οὕτω τὴν ὀνομάζει καὶ ὅσοι κακολογῶν τὰς Γάλλους. Οὕτω τὴν ὀνόμαζον καὶ εἰς τὰς Ἀθηναίους, ὅχι μόνον οἱ ξένοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι. Τὰς ἐκωμῶδεν εἰς τὸ θέατρον οἱ συμπολίται ποιηταί, ὀνομάζοντες αὐτὰς ταχυβέλους, μεταβέλους, εὐκολοπίστους, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα.

ΚΛ. Καὶ εἶχαν δίκαιον.

Α'Ρ. Μήτ' ἐγὼ δὲν ἀρνέμαι, ὅτι τοιαύτη εὐκολία δύναται νὰ γεννήσῃ μεγάλα κακὰ εἰς ἔθνος τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει φῶτα, ἢ ἀρχίζει νὰ γυμνῶνεται ἀπ' αὐτά. Ἀλλ' εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη ἐξεναντίας εἶναι σημεῖον ἡμερότητας ψυχῆς, καὶ μεγάλης αἰσθήσεως τῷ καλῷ. Χωρὶς τὴν εὐκολίαν ταύτην καὶ μαλακότητα τῶν Ἀθηναίων, οἱ Ἕλληνες δὲν ἤθελαν ἴσως ποτὲ νικῆσαι τὰς Πέρσας. Ἄν δὲν ἐφοβέμην τὸ μάκρος, ἤθελα σὲ τὸ βεβαιώσω με μαρτυρίας

Ἱστορικῶν ἐπειδὴ ἄπὸ τὴν ἐκπληξίν σε συμπεραίνω ὅτι δὲν ἐδιάβασες τὴν ἱστορίαν τῆς Περσικῆς πολέμου.

ΚΛ. ᾠ! Ἰσθινιανέ, Ἰσθινιανέ!... ἤθελα νὰ ξεύρω τίς ὠνόμασε ΜΕΓΑΝ τὸν Ἰσθινιανὸν τέτον.

ΑῖΡ. Οἱ κόλακες, Φίλε μου, τὸ πλεόν ὀλέθριον δῶρον ἀφ' ὅσα δύναται νὰ χαρίσῃ εἰς τὰς ἡγεμόνας τῶν ἐθνῶν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔθνη ἢ ὀργὴν τῆς θεᾶς. Αὐτοὶ ἀφάνισαν πολλὰς καὶ κραταιὰς βασιλείας· αὐτοὶ ἐξωλόθρευσαν καὶ τὸν θαυμαστὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, φωνάζοντες καθ' ἡμέραν εἰς αὐτόν,

.... Φιλῶ σ', ὦ δῆμ', ἐρασὴς τ' εἰμι σός,
ἦγεν, «Φίλος, θερμότατός σε φίλος εἶμαι,
» δῆμε ».

ΚΛ. Ἀκολέθει τὸν λόγον σε, Φίλε μου· σὲ πιστεύω πλεόν καὶ χωρὶς μαρτυρίας. Ἐπειδὴ μὲ κατεδίκασεν ὁ Ἰσθινιανὸς νὰ ἦμαι τυφλός, ἀνάγκη εἶναι νὰ βλέπω μὲ τὰς ὀφθαλμὸς σε.

ΑῖΡ. Τῶτων ὅμως τῶν ἐλαφρῶν καὶ ταχυβέλων Ἀθηναίων ὅλος ὁ κόσμος ἐπεθύμει τὴν φιλίαν. Πολλῶν ἐθνῶν ἡγεμόνες ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζωνται Πολῖται Ἀθηναῖοι καὶ ἐκαυχῶντο περισσότερον εἰς ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ὥσθ' ἢ νὰ λέγωνται Βασιλεῖς. Τῶν ἐλαφρῶν τῶτων Ἀθηναίων ἐφοβῆντο ὅλοι τὸν ψόγον, ὡς μέγα δυσ-

τύχημα, καὶ ἐζήτει καθείς τὸν ἑαυτοῦ, ὡς ἀναν-
 ἱρρήτον ἀπόδειξιν τῆς ἀρετῆς τε· διότι καὶ νὰ
 ἐπαινέσωσι μὲ κρίσιν, καὶ νὰ θεωρεῖν αὐτοὶ
 μόνοι μὲ μεγάλην νοσημότητα ἦσαν καλοί. Ὅστις
 εἶχε τέχνην ἢ καμμίαν ἐπιστήμην, εἰς τὰς Ἀθήνας
 ἔτρεχε νὰ τὴν δείξῃ, ὅτι ἐκεῖ μόνον ἤλπιζε νὰ
 εὕρῃ σοφὸς κριτὰς τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς τέχνης
 τε. Τῶν πολλῶν αἰτιῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐπολέ-
 μησε τὰς Πέρσας ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, μία ἦτον
 (ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία) καὶ ἡ ἐπιθυμία ν' ἀξιω-
 θῇ ν' ἀκέσῃ τὰ ἐγκώμια τῆς Ἀθηναίων.

ΚΛ. Μεγάλα θεωρήματα μὲ λέγεις τῆς
 Ἀθηναίων.

Α'Ρ. Τὰ ὅποια ἐνωμένα δὲν εὕρισκεις σήμερον
 πλὴν εἰς τὰς Γάλλους.

ΚΛ. Ἐπαληθεύεις μὲ κάμνεις νὰ γένω Γάλλος.

Α'Ρ. Ὅχι! Φίλε. Πρόσεχε μὴ πέσης ἀπὸ τὸ
 ἐν ἄκρον εἰς τὸ ἄλλο. Δὲν ἐνθυμάσαι τί ἐλέγαμεν
 ὀλίγον ἀρχήτερα περὶ τῶν ὁσίων ἀνθρώπων τὴν πατρίδα
 καὶ τὸ γένος των. Γάλλος νὰ γένῃς δὲν εἶναι δυ-
 νατὸν, ἐπειδὴ ἡ φύσις δὲν σ' ἔκαμε Γάλλον.
 Ἐπειτα τῆς Ἑλλήνων νόμος εἶναι ὄνομα εὐχμέ-
 στατον· ἀνὰ μεταβολὰς τῆς τύχης τὸ ἀμαύρωσαν,
 βλέπεις πάλιν τώρα ὅτι ἀρχίζει ν' ἀναλαμ-
 βάνῃ τὴν ἀρχαίαν τε λαμπρότητα. Ἀλλὰ καὶ
 μυριάκις θεωρεῖται, ἀφ' ὅ, τι εἶναι, εἰς ἣσαν

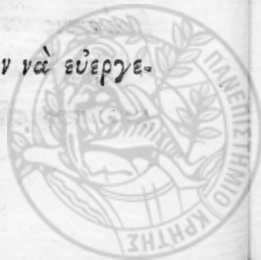

καταφρονημένη ἢ Ἑλλὰς, καὶ ἐνδοξος ἢ Γαλλία, ἔωρεωε δὲ τῷτο νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰς πολλὰς τῆς πατρίδος δυσυχίας, καὶ τῆς ἰδίων αὐτῆς τέκνων τὴν ἀχαριστίαν; Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἡ γῆ νὰ σχίσῃ νὰ μὲ καταπῶῃ περτιμῶ ὡδὲ νὰ ὀνομαῶω Γάλλος ἀντὶ Γραικῶ.

ΚΑ. Τώρα πάλιν μὲ κάμνεις Γραικόν.

ΑΡ. Δὲν σὲ κάμνω, ἀλλὰ λέγω ὅ, τι εἶσαι. Ἐγὼ ἐπαίνεσα πολὺ τὰς Γάλλους, ὅχι μὲ σκοπὸν νὰ κάμω Γάλλους τὰς Γραικούς· ἀλλὰ διότι εἶμαι πληροφορημένος, ὅτι οἱ Γραικοὶ πρέπει νὰ περτιμῶσι, ὡδὲ τῆς ἄλλων ἐθνῶν, τὴν οἰκειότητα καὶ φιλίαν τῆς Γάλλων δὲ τῷτο, ὅτι καὶ περτιμῶτερον ὡδὲ τὰς ἄλλους οἱ Γάλλοι ἐμιμήθησαν καὶ εἰς τὴν ἡμερότητα καὶ εἰς τὴν σοφίαν τὰς περτιμῶντες τῆς Γραικῶν, καθὼς τὰς ὁμοιάζουσι καὶ εἰς τὴν φυσικὴν ἀρχίνουσαν. Ἐχοντες τὴν ὁμοιότητα μὲ τὰς Ἑλλήνας, πρέπει φυτικὰ νὰ ἔχωσι καὶ κλίσιν περτιμῶτεραν εἰς τὸ νὰ εὐεργετήσωσι τὰς ἀπογόνους τῆς Ἑλλήνων· περτιμῶτεραν τελέχιστον ὡδὲ τὰς Ῥώσους, οἱ ὁποῖοι ἀπ' ὅλα τῆς φωτισμένης Εὐρώπης τὰ ἔθνη εἶναι τὸ ἐνδεέστερον ὅλων ἐκείνων τῆς καλῶν, ὅσα ἐδόξασαν τὰς Ἑλλήνας.

ΚΑ. Πιστεύεις ὅτι οἱ Γάλλοι θέλουν νὰ εὐεργετήσωσι τὰς Γραικούς;

Α'Ρ. Καὶ χωρὶς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κλίσιν εἰς τὸ καλὸν, τὰς ἀναγκάζει εἰς τὸτο τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέρον. Ἐπειτα εἶναι καὶ γένος φύσει φιλόδοξον καὶ ὁμοιάζει καὶ κατὰ τὸτο τὰς θεωγόνους ἡμῶν.

ΚΛ. Ἡ φιλοδοξία ὅμως εἶναι πᾶν κακόν.

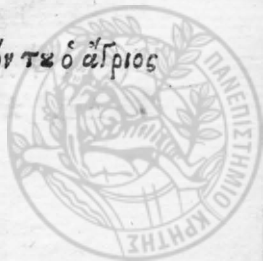
Α'Ρ. Κάκιστον, ὅταν ζητῇ τις τὴν δόξαν ὑπὸ πωράγματα ἄδικα, ἢ τελάχιστον ὑτιδανὰ καὶ ἀχρεῖα.

ΚΛ. Καταλαμβάνω τὸ, Ἄδικα· εἰς τοιαύτην ἀδικίαν ἐδοξάζετο καὶ ὁ Ἰσθμινιανός, ὅταν ἐδοξάζετο εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς τῆς ναῶν, τὰς ὁποίας ἐκλίζε με τὰ σιτηρέσια τῆς διδασκάλων. Ἀλλὰ τίς ἐζήτησε ποτὲ δόξαν ὑπὸ πωράγματα ὑτιδανὰ;

Α'Ρ. Δὲν ἐξεύρεις λοιπὸν, ὅτι ἐχρημάτισαν καὶ ἡγεμόνες, οἱ ὅποιοι ἀντὶ τὰ καταγίνωνται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας, ἄλλην ἐπιστήμην δὲν εἶχαν πρὸς τὰ ὀφარεύωσιν ἢ τὰ κυνηγῶσι καθ' ἡμέραν καὶ ἐδοξάζοντο εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην; Ὁ Θηριώδης καὶ τῆς Χριστιανῶν καὶ τῆς Φιλοσόφων διώκης, ὁ Δομετιανός, ἐφεύρηκε καὶ εἶδος νέον ἄλλο κυνηγῆς πολλὰ πείρειτον.

ΚΛ. Ποῖον;

Α'Ρ. Μόνος σφαλισμένος εἰς τὸν οἶκόν τε ὁ ἄγριος ἔτος τύραννος ἐκυνῆγει μύιας.

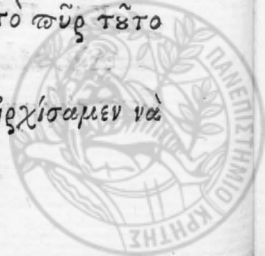

ΚΛ. Ἀ, ἀ, ἄ.

Α'Ρ. Γέλα ὅσον θέλεις· γνώριζε ὁμως ὅτι ἐδοξάζετο καὶ ἐκεῖνος εἰς τῆτο. Κ' ἤθελεν εἶδαι μεγάλην ἢ Ῥωμαίων εὐτυχίαν, ἀν δὲν ἐδοξάζετο ὡς μόνον εἰς τῆτο· ἀλλὰ ἢ μυῖων ὁ φόνος δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ φονεύῃ κατ' ἡμέραν καὶ πολλὰς ἀνθρώπους ἀθώους. Διὰ τῆτο ἔλεγα ὅτι εἶναι κάκιστον εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς τοὺς ἡγεμόνας ἡ φιλοδοξία, ὅταν καταγίνεται εἰς ἀδίκαια, ἢ ἐπιδανὰ πειράγματα. Ἀλλ' ὅταν τὸ ἔθνος δοξάζεται εἰς τὸ νὰ ἦναι ἀνδρείοτερον, σοφώτερον, ἡμερώτερον, μεταδοτικώτερον ἢ καλῶν ὡς τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅταν ὁ ἡγεμὼν καταγίνεται ὅλος διόλκῃ εἰς τὸ νὰ τρέφῃ τοιαῦτα περτερήματα καὶ φρονήματα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἔθνους, τοιαύτην φιλοδοξίαν ὅστις κατηγορεῖ, φίλε μου, ἀπ' ἐκεῖνον κἀνὲν ἔργον ἐνδοξον μὴν ἐλπίσης ποτέ. Τῆς τόσης ὑπεροχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψώθη τὸ Ἑλληνικὸν γένος, τί ἄλλο ἐχρημάτισε τὸ αἴτιον ὡς ταύτην τὴν φιλοδοξίαν; καὶ πότε ὑπὸ τόσον ὕψος δόξης ἐξεκυλίσθη εἰς τόσην ταπεινότητα, πλὴν ἀφ' ἑ τῆς τοιαύτης φιλοδοξίας τὸ πῦρ ἐπαυσε νὰ θερμαίνῃ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων;

ΚΛ. Ἐλπίζεις ν' ἀναρθῇ πάλιν τὸ πῦρ τῆτο εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν;

Α'Ρ. Ἀνάρθῃ, φίλε μου, ἐπεὶ δὴ ἤρχισαμεν νὰ

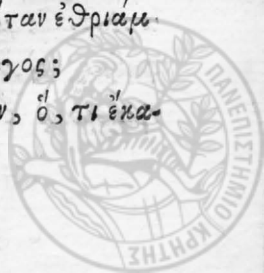

προπατῶμεν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ προγόνων ἡμῶν. Ἀλλὰ δεῖ νὰ αὐξήσῃ εἰς φανὸν μέγαν, πρέπει νὰ φυ-
σᾶται ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν ἐκείνον, ὅστις ἔκαie τὰς
ψυχὰς τοῦ παλαιῶν Ἑλλήνων, καὶ δὲν εὐρίσκεται
εἰς κανέν ἄλλο τῆς Εὐρώπης ἔθνος τὴν σήμερον
τόσον πολλὺς ὡς εἰς τὰς Γάλλους. Ἡ μακρὰ τυ-
ραννία μᾶς ἐβαρβάρωσε καὶ μᾶς ἠγρίωσε τόσο, ὥστε...

ΚΛ. Ὅτι μᾶς ἐβαρβάρωσε, τὸ καταλαμβάνω
καὶ ἐγὼ· μὴ λέγεις ὅμως, σὲ ὡσαυκαλῶ, ὅτι καὶ μᾶς
ἠγρίωσεν· ἢ θέλεις νὰ μᾶς παρομοιάσῃς μὲ τὰς
Καλμάκους καὶ μὲ τὰς Κοζάκους;

ΑΡ. Διαφέρομεν βέβαι· ἀσυγκρίτως ἀπ' ἐκείνους
ἀλλ' ἐλησμόνησες τί ἐλέγαμεν ὀλίγον ἀρχήτε-
ρα; Ἄν ἡ παιδεία ἦναι ἡμέρωσις τοῦ ἠθῶν, τῆς
ἀπαιδευσίας ὁ καρπὸς ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἡ ἀγριό-
της. Καὶ ἂν τῆτο ἦναι ἀληθές, συμφέρει εἰς τὰς
Γραικοὺς νὰ φιλιωθῶσι μὲ τὸ πλεόν σοφόν, καὶ
τὸ πλεόν ἡμέρον ἔθνος τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅχι μὲ
Καλμάκους ἢ Κοζάκους· εἰς τὴν παρῆσαν μάλιστα
φείσασιν, ὅποτεν οἱ Γραικοὶ ἔχωσι χρέαν νὰ
κρατήσωσι τὴν δικαίαν αὐτῶν ἀγανάκτησιν μὲ
τὸν χαλινὸν τῆς φιλοσοφίας. Δὲν ἐνθυμᾶσαι
πῶς ἐκδικήθησαν τὰς τυράννας των, ὅταν ἐθριάμ-
βουν οἱ Ῥῶσοι εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος;

ΚΛ. Ἐκαμαν εἰς τὰς τυράννας των, ὅ, τι ἔκα-

μναν χρόνους μακρὰς ἀρχήτερα οἱ τύραννοί των εἰς αὐτές.

Α'Ρ. Ἦγεν ἠκολέθησαν τὸν νόμον τῆς Ταυτοπαθείας « Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα » ἀντὶ ὀδόντος ». Τότε μόνον εἶναι δίκαιος ὁ νόμος ἔτος, φίλε με, ὅταν ἐνεργῇται ἀπὸ κριτὰς, καθήμενες εἰς δικαστήριον, καὶ κρίνοντας τὴν ἀδικίαν. Ἐξω τῆς, εἰς τὸν ἀδικημένον συγχωρεῖται μόνη ἡ ἀγανάκησις, τὴν ὁποίαν δὲ τῆτο, ὠνόμασα δικαίαν καὶ ἡ φιλοσοφία φωνάζει εἰς αὐτὸν, « Μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ».

ΚΛ. Τῆτο φωνάζει καὶ ἡ Θρησκεία.

Α'Ρ. Τὸ ἔξυρῶ κ' ἐγὼ ἀλλ' ἡ ἀπαιδευσία κάμνει τὰ ἔθνη νὰ λησμονῶσι καὶ τὰ ᾠδαγγέλματα τῆς Θρησκείας. Τίς εἶναι καλὸς νὰ μᾶς τὰ φέρῃ εἰς τὴν μνήμην; οἱ Ῥῶσοι, εἰς τῶν ὁμοίων τὴν Αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν σφάζονται καὶ αὐτοὶ οἱ αὐθαῶοι βασιλεῖς, ἢ οἱ Γάλλοι, οἱ ὁμοῖοι....

ΚΛ. Ἀλλ' ἐσφαξαν καὶ αὐτοὶ τὸν βασιλέα των.

Α'Ρ. Καθὼς ἑκατὸν πεντήκοντα χρόνους ἀρχήτερα καὶ οἱ Ἀγγλοὶ τὸν ἰδικόν των ὅχι ὅμως οἱ συγγενεῖς ἢ οἱ αὐλικοὶ τε, μὴτ' εἰς καμρὸν εἰρήνης καὶ ἡσυχίας τῶ ἔθνους, ἀλλ' εἰς καμρὸν πολιτικῆς μεταβολῆς, καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁμοῖοι ἐσφαξαν καὶ σοφὲς ἀνδρας ὅμῃ πολλές. Καὶ τῆτο φανερόναι ὅτι οἱ φόνοι δὲν ἦσαν ἔργον τῆς παιδείας

δείας τῆς ἔθνους· οἱ φιλόσοφοι δὲν σφάζουσι μήτε φιλοσόφους μήτ' ἀπαιδεύτους· τῶν ἐθνῶν αἱ πολιτικαὶ μεταβολαὶ ὁμοιάζουσι τὰς πυρετώδεις τῆς σώματος ἀρρώστιας. Συγχωρεῖται, ὅταν καίεται τις ὑπὸ φέβρου, νὰ ᾤσθαι φρονεῖν· ἀλλ' ὅταν καὶ μετὰ τὴν παύσιν τῆς φέβρου, καὶ τῆς σωματικῆς υἱείας τὴν ἀνάληψιν, ἡ ψυχὴ δὲν εὐλακῇ, ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ νομίζεται μανιακός. Ἐπειτα μήτε τῆς νῆς αἱ ἀρρώστiai δὲν εἶναι ὅλας αἱ αὐταί, ἀλλὰ διαφέρουσι μία τῆς ἄλλης.

ΚΛ. Πῶς διαφέρουσι;

Α'Ρ. Ἐδῶ, εἰς τὴν Βενετίαν, ἐγνώρισα δύο μανιακούς Γραικούς. Ὁ εἰς ἔχασε τὸν νοῦν τε ὑπὸ τὰ πολλὰ γράμματα· ὁ ἄλλος μόλις ἤξευρε τὰ εἰκοσιτέσσαρα. Ἡ μανία τοῦ πρῶτου εἶχε κάποιαν ἀστειότητα· διότι ἐφαντάζετο ὅτι ἔβλεπε ζῶντα καὶ συνωμίλει μὲ τὸν Ὅμηρον αὐτόν. Ὁ ἱατρός τε, ἄνθρωπος τῆς τέχνης ἐμπειρότατος, τὸν εἶπε μίαν τῶν ἡμερῶν, « Ὁ Ὅμηρος, φίλε μου, » ἀπέθανε χθὲς τὸ βραδύ· εἰς τὴν ἐξουσίαν σε » ὅμως εἶναι νὰ τὸν ἀναστήσης, εἰς τὸ φέρεσαι εἰς τὸ » ἐξῆς φρονιμώτερα ». Ἐλυπήθη ὁ μαινόμενος πολὺ, καὶ ἐμαυροφόρησε, διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀμήρου· ἱατρεύθη ὅμως καὶ κατὰ μικρὸν ἡ μανία του, μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀναστήσῃ τὸν Ὅμηρον. Ὁ χυδαῖος καὶ ἀγράμματος μανιακός, καλῶς καὶ

μελαγχολικὸς πάντοτε, ἤρχισεν ὑπὸ τὸ νὰ σχίξῃ τὰ φορέματά τε, ἔπειτα κατέσχιζε τὰς σάρκας τε, καὶ τέλος μίαν τῆς ἡμερῶν ἐφονεύθη μὲ τὰς ἰδίας τε χεῖρας.

ΚΛ. Τί σημαίνει πάλιν αὕτη σε ἢ παραβολή;

Α'Ρ. Ὅτι τῆς Γαλλίας ἡ πολιτικὴ μεταβολή, ἢ (ἀν ἀγαπᾷς κάλλιον), ἡ πολιτικὴ ἀρρώστια, ἀν συνέβαινεν εἰς κἀνὲν ἄλλο τῆς Ἑυρώπης ἔθνος, εἰς τὰς Ῥώσους κατ' ὑπόθεσιν, οἱ Ἰακωβῖνοι τῆς Περσπόλεως ἤθελαν μᾶς ἀναγκάσει νὰ μακαρίζωμεν τὰς Ἰακωβίνας τῆς Παρισίων. Εἰς ὀλίγα λόγια, φίλε μου, ἔχε τῷτο βέβαιον, ὅπε εἶναι φῶτα φειασότερα, ἐκεῖ καὶ αἱ κακίαι εἶναι ὀλιγώτεραι, καὶ, ἀν συγχωρῆται νὰ τὸ εἶπω, ἡμερώτεραι.

ΚΛ. Σὲ ἔκοψα τὸν λόγον. Τί ἔλεγες ἀρχήτερα περὶ τῆς Γάλλων.

Α'Ρ. Ἦθελα νὰ εἶπω ὅτι ἔδειξαν μάλιστα τὴν ἡμερότητα των εἰς τὸν τελευταῖον τῷτον πόλεμον κατὰ τῆς Ἀσθριακῶν καὶ τῆς Ῥώσων. Στρατηγούμενοι ὑπὸ τὸν ἐνδοξότατον Ναπολέοντα, οἱ Γάλλοι παρέδωκαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μάθημα ἀξιόλογον, τὸ ὁποῖον κἀνεῖς εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλει τολμήσει νὰ ᾤσθῃ, χωρὶς νὰ νομιθῇ Σκύθης ἄγριος ἀπ' ὅλην τὴν φωτισμένην Εὐρώπην.

ΚΛ. Ποῖον εἶναι τὸ μάθημα τῷτο;

Α'Ρ. Ὅτι ἡ ἀληθινὴ δόξα εἶναι νὰ νικᾷ τις περισσότερον μὲ τὰς εὐεργεσίας ὧρὰ μὲ τὰ ὄπλα τὰς ἐχθρὰς τε.

ΚΛ. Τῷτο μὴτ' ἐγὼ δὲν τ' ἀρνῆμαι. Δύσκολα, νομίζω, εὐρίσκεται εἰς τὴν ἱστορίαν τόσης ἀνδρείας καὶ στρατηγικῆς γνώσεως ἐνωμένης μὲ τόσῃ φιλανθρωπίαν πρὸς τὰς νικημένους ἄλλο ὧρὰ δειγμα τοῖτον, ὅποῖον ἔδειξαν οἱ Γάλλοι εἰς τὸν τελευταῖον τῷτον πόλεμον.

Α'Ρ. Εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη, φίλε μου, ὁ στρατιώτης δὲν νομίζει τὴν νίκην τελείαν, ἀν δὲν ἀφανίσῃ τὸν ἐχθρόν τε, ἢ τοῦλάχιστον ἀν δὲν τῷ κάμῃ βαρυτέραν τὴν ζωὴν ὧρὰ τὸν θάνατον. Οἱ Γάλλοι πολεμῶν, καὶ σπευδάζον νὰ νικῆσωσι μίαν ὥραν ἀρχήτερα, διὰ νὰ συμπίωσι, νὰ συνευφρανθῶσι καὶ νὰ συμπαίξωσι μὲ τὰς ἐχθρὰς των. Ταῦτα δὲν εἶναι ὑπερβολαί· αὐτοὶ των οἱ ἐχθροὶ τὰ μαρτυροῦσι. Τοῖτον ἔθνος, ὅταν ὁδηγῇται ἀπὸ στρατηγὸν Αὐτοκράτορα τοῖτον, τί δὲν εἶναι καλὸν νὰ κατορθώσῃ;

ΚΛ. Πολλὰ καὶ μεγάλα πρᾶγματα.

Α'Ρ. Διὰ τοῦτο ἔλεγα, ὅτι οἱ Γραικοὶ πρέπει νὰ προσκολληθῶσιν εἰς τοὺς Γάλλους. Τώρα μάλιστα (πάλιν τὸ λέγω, καὶ δὲν θέλω παύσει νὰ τὸ λέγω) συμφέρει εἰς ἡμᾶς ἡ φιλία τῶν Γάλλων, ὅταν ἤρχισαμεν νὰ φωτιζώμεθα.

ΚΛ. Διὰ τί, ἐρωτῶ πάλιν καὶ ἐγὼ, ὅτι

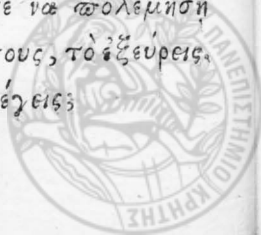
τώρα ἀγαπῶ ν' ἀκούω ὅσα λέγεις πρὸς τῶν Γάλλων.

Α'Ρ. Ἡμεῖς ἔχομεν χρέϊαν ν' ἀναλάβωμεν τὰ φῶτα τῶν περγόνων ἡμῶν καὶ τοῦ ἄλλου εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρωμεν πλεονέστερα παρὰ εἰς τοὺς Γάλλους; Ἐχομεν χρέϊαν νὰ ἐνδυθῶμεν τὰ ἡμέρα ἥθη τῶν Ἑλλήνων καὶ ποῖον ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζει πλεονέστερον τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἡμερότητα παρὰ τοὺς Γάλλους; Ἐχομεν χρέϊαν ἐνθουσιασμοῦ, διὰ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν δόξαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς ποῖον ἄλλο μέρος τῆς φωτισμένης Εὐρώπης ἔξω ἀπὸ τὴν Γαλλίαν εὐρίσκεται πλεονέστερα δόξα, καὶ τῆς δόξης πλεονέστερος ἐνθουσιασμός; Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα καλὰ δὲν ᾤρεται νὰ τὰ θεωρῶμεν ἀπὸ τοὺς Ῥώσους, εἰς τὰς ὁποῖας μὴτε τὰ φῶτα, μὴτε τῶν ἡθῶν ἢ ἡμέρωσις δὲν ἔκαμαν ἀκόμη μεγάλην περικοπὴν.

ΚΛ. Ἐχουσιν ὅμως καὶ οἱ Ῥώσοι μεγάλην δόξαν.

Α'Ρ. Τὴν εἶχαν εἰς τοῦ μεγάλου Πέτρου τοὺς χρόνους· τὴν αὐξήσεν ὀλίγον τι καὶ ἡ Αἰκατερίνα, ἐπειδὴ εἶχε καὶ τὴν γνώσιν νὰ σπρέψῃ τὰ ὅπλα τῆς εἰς τοὺς βαρβάρους καὶ ἀδυνάτους Τούρκους, καὶ ν' ἀφήσῃ ἡσυχὰ τὰ φωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τῆς, πλανηθεὶς ἀπὸ τῶν Ἀγγλων τὰς δολίαις πρᾶξεσιν, ἠθέλησε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Γάλλους. Τί ἐπαθεν ἀπὸ τούτους, τὸ ἐξεύρει.

ΚΛ. Τὰς ἐξήκοντα χιλιάδας λέγεις

Α'Ρ. Ναί· τὰς ὁποίας ἔστειλε κατὰ τῶν Γάλλων. Μόλις ἔσθρεψαν ὁκτώ χιλιάδες εἰς τὴν Ῥωσίαν, διὰ φιλανθρωπίαν τῶν Γάλλων καὶ οὗτοι.

ΚΛ. Πῶς διὰ φιλανθρωπίαν; ἀφ' οὗ ἔρριψαν τὰ ὅπλα οἱ Ῥῶσοι, ὡμολόγησαν τὴν νίκην, καὶ ἐζήτησαν ἔλεος καὶ εὐσπλαγχνίαν ἀπὸ τῆς νικητῆς, οἱ Γάλλοι νὰ τῆς φονεύσωσι δὲν ἐμπορέωσαν πλεόν, χωρὶς νὰ νομισθῶσι Καλμῆκοι ἢ Κοζάκοι.

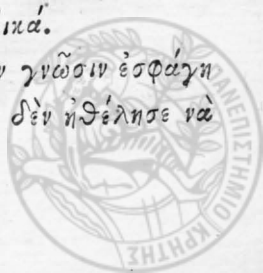
Α'Ρ. Εἶχαν βέβαια χρέος νὰ τῆς ἀφήσωσι τὴν ζωὴν. Δὲν ἠρκέσθησαν ὅμως εἰς τῆτο· ἀλλὰ τῆς ἔθρεψαν, τῆς ἐνδυσαν, καὶ τῆς ἔστειλαν ὀπίσω ὡς ἰδίᾳς αὐτῆς ἀδελφῆς, εἰς καμρὸν ὅταν οἱ σύμμαχοί των οἱ Ἀγγλοὶ τοὺς εἶχαν ἀφήσει μὲ σκυδικὴν ἀπανθρωπίαν εἰς τὸν κίνδυνον ν' ὑποθάνωσιν ἀπὸ ἐνδειαν τῆς ἀναγκῆς.

ΚΛ. Ἀληθινὰ; μεγάλη εὐεργεσία.

Α'Ρ. Καὶ ἀπόδειξις εἰς τὸν αὐτὸν καμρὸν, ὅτι οἱ Γάλλοι εἶναι τὸ πλεόν σοφὸν καὶ πλεόν ἡμερον ἀπ' ὅλα τῆς Εὐρώπης τὰ ἔθνη. Ἐκατάλαβε τὴν εὐεργεσίαν ταύτην ὁ Παῦλος, τὴν ὁποῖαν οἱ Καλμῆκοι καὶ Κοζάκοι τοῦ δὲν ἠθέλαν βέβαια κάμει, ἂν ἦσαν νικηταί· καὶ ἐφιλιώθη μὲ τῆς Γάλλους.

ΚΛ. Καὶ ἔκαμε πολλὰ γνωστικά.

Α'Ρ. Ἀλλὰ δεῖ ταύτην τε τὴν γνώσιν ἐσφάγη ἐταλαίπωρος ἀδίκως. Ὁ υἱὸς τε δὲν ἠθέλησε νὰ

Φυλάξῃ τὴν πατρὸς τῶν Γάλλων Φιλίαν, ἴσως δὲ
τὸν φόβον μὴ πάθῃ τὴν τύχην τῆ πατρὸς τε,
ἴσως δὲ καὶ ἀπαληθεύσῃ ἀπὸ τῶν κόλακας....

ΚΛ. Πῶς ἀπὸ τῶν κόλακας;

Α'Ρ. Ἐνδεχόμενον νὰ ἐγέμισαν τὴν νέαν του
ψυχὴν ἀπὸ τὸν ἄνεμον τῆς κενοδοξίας· ἐνδεχόμε-
νον νὰ τὸν ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἐμελλε ν' ἀποκηλίσῃ καὶ
τὴν δόξαν τῆ μεγάλης Ἀλεξάνδρου, ἐπειδὴ ἔφερε
καὶ τὸ νομὰ τε.

ΚΛ. Καὶ αὐτός;

Α'Ρ. Καὶ αὐτὸς, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι οἱ
Γάλλοι ἐνίκησαν τὸν πατέρα τε· χωρὶς νὰ συλλο-
γηθῇ, ὅτι αἱ μεγάλα δόξα δὲν ἀποκηλίσθη με-
καλμένους ἢ Κοζάκους στρατιώτας, ἀλλὰ με στρα-
τιώτας Ἑλλήνων, ὁποῖους εἶχεν ὁ μέγας Ἀλέξαν-
δρος, ἢ στρατιώτας Γάλλων, ὁποῖοι εἶναι τῷ Ἡρώος
Ναπολέοντος οἱ στρατιῶται, χωρὶς (λέγω) νὰ
συλλογηθῇ ταῦτα, ὅχι μόνον ἐκίνησε πόλεμον
κατὰ τῶν Γάλλων, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ στρατηγήσῃ
καὶ προσωπικῶς αὐτὸς τὸν πόλεμον. Πῶς ἐπολέ-
μησε, ποίαν αἰσχρὰν νίκην ἐνίκηθη, πόσον μέρος
τῆ στρατεύματος ἔχασε, με πόσους ἐγύρισεν εἰς
τὴν Περσέπολιν, τὰ ἔξυρς, δὲν ἔχεις χρεῖαν νὰ
τὰ μάθῃς ἀπ' ἐμέ.

ΚΛ. Τόσον μεγάλην συμφορὰν νομίζεις τὴν
συμφορὰν τῆ Ἀλεξάνδρου; Ἡ τύχη τῆ πολέμου

εἶναι πρᾶγμα παντάπασιν ἄσφατον· ὅστις ἐνίκηθῃ σήμερον, ἐνδέχεται νὰ νικήσῃ αὐρίον.

Α'Ρ. Ἀλλ' ὅστις κάμῃ σήμερον μεγάλης ἀγνωσίας πρᾶγμα, δύσκολα γίνεται φρόνιμος αὐρίον. Ἡ δόξα ὁμοιάζει τὰ ἄνθη· ὀλίγον τί ποτε ἀρκεῖ νὰ τὴν μαράνῃ. Ἡ συμφορὰ τῆς Ἀλεξάνδρου δὲν εἶναι τόσον τὸ νὰ νικηθῇ ἀπὸ σοφώτερόν τι στρατηγὸν καὶ Αὐτοκράτορα...

ΚΛ. Ἀλλὰ τί;

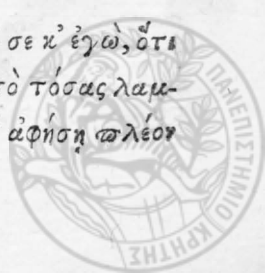
Α'Α. Τὸ νὰ μὴ σταθῇ καλὸς νὰ γεννήσῃ μιᾷς ὀλοκλήρου ἑκατονταετηρίδος ἐγγάσπρωμα τῆς Ῥωσικῆς αὐλῆς.

ΚΛ. Δὲν καταλαμβάνω τὸ ἐγγάσπρωμα.

Α'Ρ. Τῶν Τέρκων τῆς καταστροφῆς τὸν σκοπὸν παρομοιάζω μὲ ἔμβρυον, καὶ μ' ἐγκασπρωμένην γυναῖκα τὴν Ῥωσικὴν αὐλὴν, πασχίζουσιν νὰ τὸ γεννήσῃ ἀπὸ τῆς Πέτρης τὸν καιρόν. Τὸ τόσων πολλῶν χρόνων λοιπὸν ἐγγάσπρωμα, τὸ ἐρρήξεν εἰς μίαν ἡμέραν ὁ καλὸς σε Ἀλέξανδρος αἵματωμένον καὶ νεκρὸν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Μοραβίας.

ΚΛ. Στοιχάζεσαι λοιπὸν, ὅτι ἔχασαν εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσαν ἐλπίδα οἱ Ῥῶσοι νὰ κυριεύσωσι τὴν Τερκικὴν βασιλείαν;

Α'Ρ. Στοιχάζεσαι λοιπὸν, ἐρωτῶ σε κ' ἐγὼ, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας, ὑπερ' ἀπὸ τόσας λαμπερὰς καὶ φθαρδοῦξες νίκας, μέλλει ν' ἀφήσῃ πλεόν

τὰς Τέρκας εἰς τὴν Θέλησιν τῆς Ῥωσίας ;

ΚΛ. Δύσκολον φαίνεται καὶ εἰς ἐμὲ, ἂν καὶ οἱ Γάλλοι ἦναι μακρὰν ἀπὸ τὰς Τέρκας.

ΑῖΡ. Ἴσως ὄχι τόσον μακρὰν, ὅσον νομίζεις.

ΚΛ. Πῶς τῆτο;

ΑῖΡ. Ἡ εἰρήνη ἀκόμη δὲν ἔγινε· κ' εἶναι ἀδύνατον νὰ θεωρῶμεν πῶς μέλλει νὰ γένη. Ὅπως ἂν γένη ὁμῶς, ἀδύνατον ὡσαύτως μὲ φαίνεται νὰ μὴ λάβωσιν ὀπίσω τὴν Βενετίαν ἀπὸ τὰς Ἀυστριακὰς οἱ Γάλλοι. Ὅταν τὴν λάβωσι, γίνονται γείτονες ὄχι μόνον τῇ Τέρκῃ, ἐκ μέρους τῆς Δαλματίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ῥωσικῆς ἐπικρατείας, διὰ τὴν γειτονέυσαν Ἐπτάνησον, ἡ ὁποία, ὡς ἀνήκῃ εἰς τὴν Βενετικὴν ἐπικράτειαν, εἶναι καὶ πρέπον καὶ δίκαιον νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὰς Γάλλους.

ΚΛ. Δικαιότατον. Ἀλλὰ τί ἔχει ν' ἀπολεσθῇ σὴ ἐκ τῆτος;

ΑῖΡ. Μῆτε δύναμαι, μῆτε θέλω νὰ μαντεύσω τὰς διηλογισμὰς καὶ τὰς βελάς τῆς Ἡγεμόνος τῆς Γαλλίας. Τῆτο μόνον σὲ λέγω, ὅτι Ἀρχιστράτηγος καὶ Αὐτοκράτωρ μέγας, ἔχων εἰς τὴν ἐξουσίαν τε τόσους ἐμπείρους στρατηγούς, καὶ πεντακοσίας χιλιάδας στρατιωτῶν Γάλλων, ἦσαν ἔθνος τῶ πλεόν ἀνδρείς, τῶ πλεόν πολυμῆς, τῶ πλεόν φιλοδόξου ὅλης τῆς Εὐρώπης, μὲ φαίνεται

νεταμ ἀδύνατον ν' ἀφήσῃ Καλμέκας καὶ Κοζά-
κας νὰ κάμωσιν ὁ, τι ἔκαμαν (δὲν εἶναι χρόνοι
πολλοὶ) εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤγυν νὰ ἐρημώσωσιν
ὅλην τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν ὁποίαν αἱ λαμπραὶ τε
νίκαι τὸν κάμνῃσι γείτονα· ἢ δὲν ἐξεύρεις τί ἔλε-
γεν ὁ μέγας Φριδερίκος τῆς Βορρασίας πρὸς τοὺς
Γάλλων;

ΚΛ. Τί ἔλεγε;

Α'Ρ. Ὁ ἔμπειρος ἔτος στρατηγὸς καὶ βασι-
λεὺς ἐγνώρισε τόσον καλὰ πόσον ἀξίζει τὸ ἔθνος
τοῦ Γάλλων, ὥστ' ἐξεφώνησε μίαν ἡμέραν, ὅτι ἂν
ἦτον βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, εἰς καὶνένα πλεόν ἀπὸ
τὰς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης δὲν ἤθελε συγχωρήσῃ
νὰ ῥήξῃ ἐν ὄργανον μόνον πυροβόλον χωρὶς νὰ τὸν
ἐρωτήσῃ. Εἰς τοιαύτην ἀχόρλαστον φιλοδοξίαν
πρέπει βέβαια πρῶτον κατηγορία πρὸς ἑαυ-
τὸν. Εἰπέ με ὁμως, τίς ἄλλος εἶναι ταύτης τῆς
κατηγορίας ἀξιώτερος πρὸς τὰς Ῥώσας; οἱ ὅποιοι
μὲ μυρίας ψευδεῖς προφάσεις ἀφάνισαν τῆς Πολο-
νίας τὴν κραταιὰν βασιλείαν, ἐστέρησαν τὰς Γεωρ-
γιανὰς ἀπὸ τὰς ὁμογενεῖς των ἡγεμόνας, ἤρπασαν
ἀπὸ τὴν Ἑπ' ἀνῆσον (ὡς νὰ ἦσαν ἐχθροὶ τῆς Ἑλ-
ληνικῆς δόξης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὀνόματος) τὴν
τιμὴν νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ Ἑλλήνας· καὶ μὴν δε-
κόμενοι εἰς τόσας πλεονεξίας, πολεμῶσιν ἐν ταύ-
τῃ τὰς Πέρσας, καὶ ζητῶν ν' ἀφανίσωσι τὴν Τερ-

κικὴν βασιλείαν, μὲ σκοπὸν ὅχι νὰ παύσωσιν, ἢ τὴν ἀναρχίαν τῆς Περσῶν, ἢ τὴν τυραννίαν τῆς Τέρκων (μὴ τὸ πωσιλεύσης ποτε) ἀλλὰ νὰ μοναρχήσωσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.....

ΚΛ. Βέβαια, ἀν ὁ σκοπὸς τῶν ἡτόν ἦ ἐλευθερία καὶ ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος, ἀφορμὴν πρεπωδεστέραν νὰ μᾶς τ' ὑποδείξωσι δὲν εἶχαν, παρὰ ἀφίνοντες εἰς τὴν Ἐπὶ ἄνησον τὴν τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ὀνομασίας καὶ διοικήσεως.

ΑΡ. Εἶπέ με, λέγω, ἀν ἦναι δυνατόν, ἢ δίκαιον, ἢ συμφέρον εἰς τὰς Γάλλους, ἔχοντας Αὐτοκράτορα καὶ Ἀρχιστράτηγον τὸν Ναπολέοντα, νὰ βλέπωσιν ἡσυχοὶ τὴν τόσον τερατώδη ἔκτασιν τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀφ' ἧς μάλιστα ἐνίκησαν δύο φορές τὰς Ῥώσους.

ΚΛ. Καταλαμβάνω καὶ ἐγὼ, ὅτι δὲν εἶναι ἱρόπος νὰ ὑποφέρωσι τὴν πλεονεξίαν τῆς Ῥωσίας οἱ Γάλλοι. Ἀλλὰ πάλιν συλλογίζομαι μὲ μεγαλωτάτην λύπην καὶ τῷτο· τίς ὠφέλεια εἰς τὰς Γραικούς, ἐὰν οἱ Γάλλοι φυλάξωσι τὰς Τέρκους ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν τῆς Ῥωσίας; ἢ πρέπει νὰ κλαίωσι πολλὸν καιρὸν ἀκόμη οἱ Γραικοὶ διὰ νὰ χαίρωσιν οἱ Γάλλοι; μήτ' εἶναι δυνατόν νὰ εὐτυχήσῃ καὶ νὰ δοξασθῇ ἡ Γαλλία, χωρὶς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν καταφρόνησιν τῆς Ἑλλάδος;

ΑΡ. Σὲ λέγω καὶ πάλιν ὅ, τι σὲ εἶπα· δὲν

ἐξεύρω τὰς δαυλογισμὰς τῆ Ἀυτοκράτορος τῆς Γαλλίας. Τῆτο μόνον ἐξεύρω, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ τὸ ἔθνος τὰ εἶναι πωληροφορημένοι τὴν σήμερον, ὅτι καὶ χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν Γάλλων τὸ γένος ἡμῶν δὲν εἶναι πλεόν δυνατόν νὰ μείνῃ πολὺν καιρὸν δαλωμένον εἰς τὰς Τέρκας. Γνωρίζον πολλά καλὰ, ὅτι οἱ Γραικοὶ, ἐπειδὴ ἀφ' ἐαυτῶν ἤρχισαν νὰ φωτίζωνται, ἀφ' ἐαυτῶν καὶ θέλουν τελειώσαι, ἀν καὶ ἀργότερα, ὅ, τι ἤρχισαν. Προβλέπεις καὶ τῆτο, ὅτι, ὅταν φωτισθῶμεν, ἀγάπην, Φιλίαν, ἔπαινον καὶ δόξαν, εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη μετὰ χαρᾶς θέλομεν δώσει πρῶτα, ὅσα ἐφάνησαν Φιλανθρωπότερα εἰς τοὺς Γραικοὺς, ὅσα ἐδείξαν φιλοσοφότεραν εὐσπλαγχνίαν καὶ συμπάθειαν εἰς τὴν δυστυχίαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ λαμπραὶ τοῦ Ναπολέοντος νίκαι κάμνουσι γείτονας τῶν Γραικῶν τοὺς Γάλλους, ἦγυν θεατὰς τῆς δυστυχίας, καὶ ἀκυστὰς τῶν ἀνασθεναγμῶν τῆς Ἑλλάδος...

ΚΛ. Οὐαὶ εἰς τὰς Γάλλους, ἀν ἀγαπῶσι νὰ βλέπωσι δυστυχίας, καὶ ν' ἀκούωσιν ἀνασθεναγμὰς. Πῶς συμφωνεῖ τῆτο μ' ὅσα μ' ἔλεγες περὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἡμερότητος τῆ Γαλλικῆς ἔθνους;

ΑΡ. Τοῦτο ἤθελα κ' ἐγὼ νὰ περσθῆσω εἰς τὸν λόγον με, ἀν μ' ἀφινες νὰ τὸν τελειώσω. Δύναται νὰ χωρήσῃ ὁ νοῦς σου, ὅτι τὸ ἐνδοξότερον,

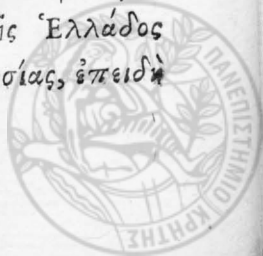
τὸ σοφώτερον, τὸ ἡμερώτερον, τὸ πλεόν φίλον τῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἔθνος ἐμπορεῖ νὰ γειτονεύσῃ πολλὸν καιρὸν μὲ τὴν ἀληθινὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, τὴν ἀπανθρώπως τυραννεμένην Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν Φυσικὴν του κλίσιν εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἡμερότητα, χωρὶς νὰ ἀτιμάσῃ τὴν σοφίαν, καὶ νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν δόξαν του; Ἀπὸ τᾶλλο μέρος, οἱ Γραικοὶ δύνανται νὰ ἦναι τόσης δόξης, σοφίας, χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης γείτονες πολλὸν καιρὸν, χωρὶς....

ΚΛ. Καταλαμβάνω μ' ἐνθυμίζεις καὶ πάλιν τὴν ὄραβόλην τῶν γάμων... τοὺς χοροὺς... τὰ πηδημάτα τῆς γειτονίας.....

Α'Ρ. Βλέπω μ' εὐχαρίστησιν ὅτι δὲν ἐληισμώνησες τίποτε ἀφ' ὅσα εἶπαμεν.

ΚΛ. Τὰ ἐνθυμοῦμαι, Φίλε μου, τόσον καλὰ, ὥστ' ἀπὸ τῆς σήμερον ὅτιν' ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν βλέπω εἰς τὸ ἐξῆς, θέλω φωνάζει πρὸς αὐτὸν, «Οἱ Ῥῶσοι πλεόν δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς μόνης τῆς Γαλλίας ἡ Φιλία συμφέρει εἰς τοὺς Γραικοὺς».

Α'Ρ. Καὶ θέλεις πρᾶξαι ὡς Φίλος καὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ γένους σου, εἰς κηρύττης, ὅπου εὐρεθῇς, ὅτι, ἐπειδὴ ὅλα τῆς Ἑλλάδος αἱ δυστυχίαι ἦσαν καρπὸς τῆς ἀπαιδευσίας, ἐπειδὴ

ἄλλο πλὴν τὴν σοφίαν νὰ τὰς θεραπεύσῃ δὲν ἔμπορεῖ, οἱ Γραικοὶ δὲν πρέπει νὰ κυβερνῶνται μήτ' ἀπὸ Τέρκας, μήτ' ἀπὸ Ῥώσας.

ΚΛ. Μήτ' ἀπὸ Ἰσστινιανός. Ἡθελα ὁμως ἀκόμη νὰ μάθω.....

ΑῖΡ. Φίλε μου, βλέπεις ὅτι ἐπέρασεν ἡ ὥρα. Ἄς παύσωμεν τώρα τὴν συνομιλίαν καὶ ὅταν ὁ Ναπολέων δώσῃ τὴν εἰρήνην εἰς τὰς νικημένους δύο Αὐτοκράτορας, θέλομεν ἴσως λάβει ἀφορμὴν νὰ συνομιλήσωμεν καὶ δεύτερον.

ΚΛ. Εἶθε νὰ συμφωνηθῇ ἡ εἰρήνη, καθὼς τὴν ἐλπίζομεν, διὰ νὰ γένῃ καὶ πλεόν ευφρόσυνος ἡ συνομιλία!

Τ Ε Λ Ο Σ.

